DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

OBSZARU

LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

ZIEMIA LUBAWSKA

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Kurzętnik, marzec 2023

Spis treści

Wprowadzenie ... 3

Rozdział I. Sfera przestrzenna ... 4

1. Położenie ... 4
2. Dostępność komunikacyjna ... 5
3. Mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna ... 7

Rozdział II. Sfera środowiskowa ... 10

1. Zasoby przyrodnicze ... 10
2. Ochrona środowiska ... 11

Rozdział III. Sfera społeczna ... 13

1. Demografia ... 13
2. Edukacja ... 17
3. Integracja społeczna ... 19
4. Turystyka, kultura i sport ... 21
5. Problemy społeczne ... 23

Rozdział IV. Sfera gospodarcza ... 30

1. Przedsiębiorczość ... 30
2. Rynek pracy ... 33
3. Bezrobocie ... 34
4. Rolnictwo i rynek rolny ... 39
5. Produkty lokalne ... 40

Rozdział V. Wewnętrzna spójność obszaru LGD Ziemia Lubawska ... 42

Rozdział VI. Raport z konsultacji społecznych ... 43

1. Badanie ankietowe ... 43
2. Spotkania konsultacyjne i sektorowe ... 50
3. Wywiady pogłębione ... 51

Spis tabel, wykresów i map ... 52

Wprowadzenie

Prezentowana *Diagnoza społeczno-gospodarcza Obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska* zawiera najważniejsze kwestie uwarunkowań wewnętrznych rozwoju ośmiu gmin będących członkami Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemia Lubawska. Dokument jest podzielony na cztery sfery:

1. Przestrzeń (w tym m.in. położenie, układ przestrzenny, dostępność komunikacyjna, mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna);
2. Środowisko (w tym: zasoby przyrodnicze i ochrona środowiska);
3. Społeczeństwo (w tym: analiza procesów demograficznych i osadniczych, edukacji, integracji społecznej i problemów społecznych, turystyka, kultura i sport);
4. Gospodarka (w tym: struktury gospodarczej, rynku pracy, bezrobocia, rolnictwo i rynek rolny oraz produkty lokalne).

Analiza została wykonana w oparciu o najbardziej aktualne dostępne dane statystyczne, głównie te pochodzące z baz Głównego Urzędu Statystycznego, urzędów gmin i miast, ich jednostek podległych oraz powiatowych urzędów pracy w Działdowie, Iławie, Nowym Mieście Lubawskim. Dane statystyczne były ukazane na tle województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju. Zakres czasowy obejmuje zasadniczo lata 2017-2021.

Ponadto na podstawie szczegółowej analizy określono grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemy i obszary interwencji odnoszących się do tych grup, jak również przedstawiono wewnętrzną spójność obszaru zgodnie z *Poradnikiem dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020.*

W ostatniej części dokumentu zostały przedstawione informacje z przeprowadzonych konsultacji społecznych tj. spotkań, wywiadów pogłębionych i ankiet.

Główne wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej stanowić będą punkt wyjścia dla przygotowania *Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska na lata 2023-2030.*

Rozdział I. Sfera przestrzenna

1. Położenie

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska (dalej LGD Ziemia Lubawska) usytuowany jest w południowo - zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego i obejmuje powiaty: działdowski, iławski oraz nowomiejski. Stowarzyszenie LGD Ziemia Lubawska prowadzi swoje działania na terenie sześciu gmin wiejskich (Rybno, Lubawa, Biskupiec, Grodziczno, Kurzętnik, Nowe Miasto Lubawskie) oraz dwóch gmin miejskich (Lubawa i Nowe Miasto Lubawskie).

Mapa 1. Obszar Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska na tle województwa warmińsko-mazurskiego

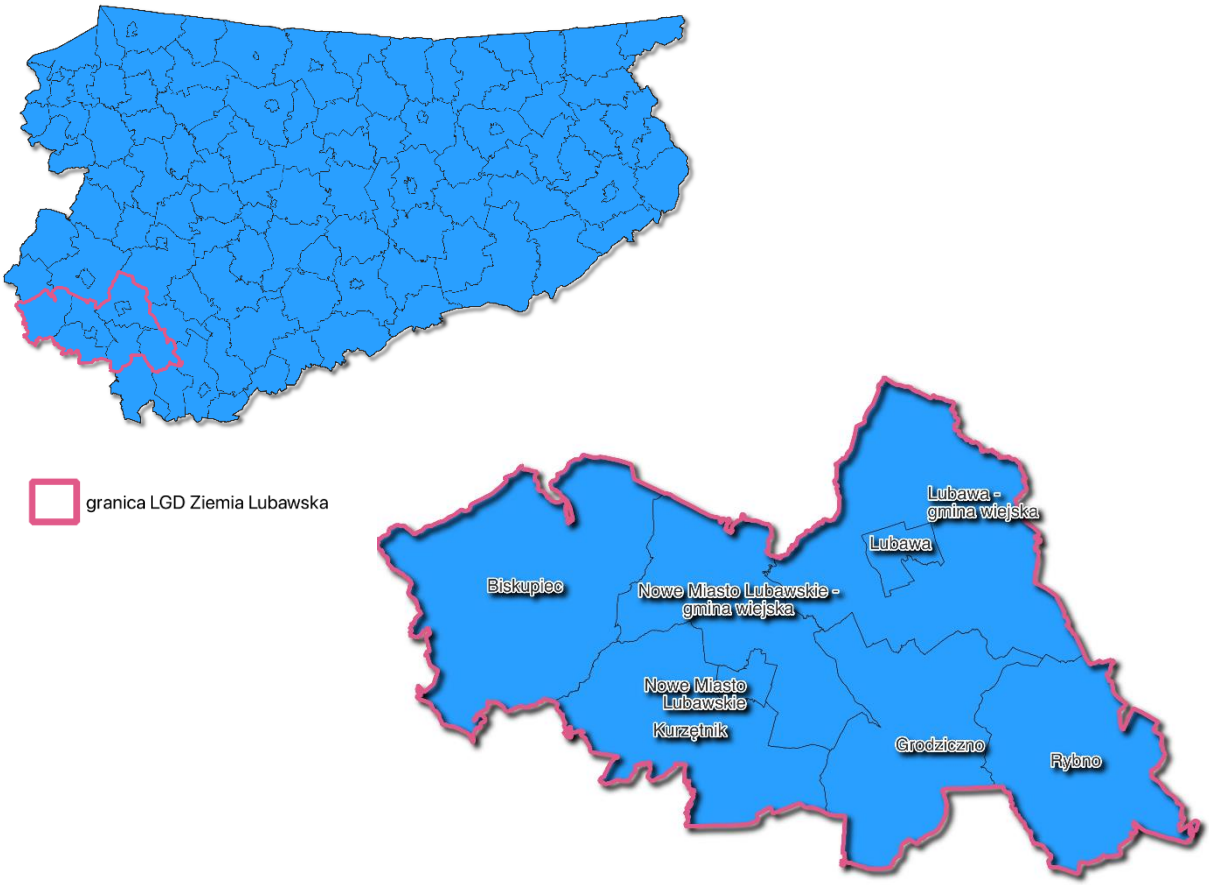

Źródło: opracowanie własne

Powierzchnia całego obszaru wsparcia LGD Ziemia Lubawska wynosi 1 095 km², natomiast poszczególnych gmin znajduje się w poniższej tabeli.

Tabela 1. Powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Lubawska

Lp.	Nazwa gminy	Powiat	Powierzchnia gminy
1	Rybno	działdowski	148
2	Lubawa (m)	iławski	17
3	Lubawa	iławski	236
4	Biskupiec	nowomiejski	242
5	Grodziczno	nowomiejski	154
6	Kurzętnik	nowomiejski	149
7	Nowe Miasto Lubawskie (m)	nowomiejski	11
8	Nowe Miasto Lubawskie	nowomiejski	138
Obszar LGD Ziemia Lubawska			**1 095 km²**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (05.08.2022 r.)

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin znajdujących się na obszarze LGD wskazują na następujące potrzeby:

- budowa, rozbudowa, modernizacja dróg, lokalnych ścieżek i tras rowerowych, chodników, oświetlenia;
- budowa, rozbudowa, modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
- budowa, rozbudowa sieci gazowej;
- zmiana sposobu zaopatrzenia w ciepło;
- modernizacja przestrzeni publicznej, w tym tereny sportu i rekreacji (np. place zabaw, boiska, kąpieliska), tereny zieleni urządzonej;
- budowa, modernizacja obiektów dla potrzeb oświaty, ochrony zdrowia i opieki socjalnej (w tym placówek opiekujących się osobami niesamodzielnymi, starszymi, niepełnosprawnymi, chorymi), kultury, administracji i bezpieczeństwa publicznego.

Obszary objęte rewitalizacją:

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Lubawska, znajdują się dwa obszary rewitalizacji (wyznaczone w 2015 roku), w miastach Lubawa oraz Nowe Miasto Lubawskie. Obszary rewitalizacji cechowały się koncentracją negatywnych zjawisk oraz miały istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Zaniechanie jakichkolwiek działań spowodowałyby zahamowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, obniżenie jakości estetyki przestrzeni miast, jak również pogorszenie jakości życia mieszkańców.

2. Dostępność komunikacyjna

Komunikacja drogowa

Sieć dróg (publicznych) obszaru LGD Ziemia Lubawska jest **stosunkowo dobrze rozwinięta**. Podstawowy układ sieci drogowej gmin obejmujący drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne zapewnia dostępność z sąsiednimi miastami powiatowymi.

Na terenie obszaru funkcjonują drogi publiczne następujących kategorii:

1. drogi krajowe: na analizowanym obszarze występuje jedna droga krajowa oznaczona numerem 15, relacji Trzebnica – Ostróda.

2. drogi wojewódzkie: droga wojewódzka nr 538 Radzyń Chełmiński – Łasin – Rozdroże (przebiega przez teren wszystkich gmin powiatu nowomiejskiego oraz gminę Rybno), droga wojewódzka nr 541 Lubawa – Lidzbark (przebiega tylko przez teren gminy Grodziczno, Lubawa i miasto Lubawa);
3. drogi powiatowe;
4. drogi gminne.

Szczególne znaczenie dla **rozwoju lokalnego systemu komunikacyjnego** ma stan techniczny dróg. Infrastruktura drogowa w każdej gminie podlega stałej modernizacji. W ostatnich latach dokonano wielu inwestycji służących poprawie bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców, w tym remonty, budowy dróg, chodników i oświetlenia.

Komunikacja kolejowa

Przez obszar miasta Lubawa przebiega linia kolejowa do przewozów towarowych Nr 252 Zajączkowo Lubawskie - Lubawa z bocznicą kolejową prowadzącą do terenów produkcyjnych. Linia kolejowa zapewnia możliwość wymiany towarowej pomiędzy Lubawą a resztą Polski i Europy dzięki połączeniu linii kolejowej Nr 252 z magistralą kolejową Gdynia - Warszawa.[1]

Przez teren powiatu nowomiejskiego przebiegają 2 linie kolejowe:

- Linia kolejowa nr 9, łącząca stację Warszawa Wschodnia Osobowa ze stacją Gdańsk Główny. Stacje kolejowe na terenie powiatu to: Montowo i Zajączkowo Lubawskie.
- Linia kolejowa nr 353 relacji Poznań Wschód – Skandawa, przebiegająca przez województwa wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie. Stacje kolejowe na terenie powiatu to: Ostrowite koło Jabłonowa, Lipinki, Biskupiec Pomorski, Jamielnik.[2]

Na terenie Gminy Rybno znajdują się następujące przystanki kolejowe: Gralewo Stacja, Hartowiec, Jeglia, Rybno, Tuczki, Żabiny.

Komunikacja rowerowa

Coraz większą popularną formą turystyki, jak również sposobem na codzienne dojazdy np. do pracy jest korzystanie z roweru. Wraz ze wzrostem liczby rowerzystów następuje **rozwój infrastruktury rowerowej.**

Według GUS, długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) wynosiła na koniec 2020 roku, na obszarze LGD Ziemia Lubawska, 26,3 km. W okresie 2017-2020 długość infrastruktury dla rowerów wzrosła o 21 km.

Na terenie LGD Ziemia Lubawska budowane są ścieżki rowerowe po śladach dawnych linii kolejowych np. z Pacółtowa (gmina Nowe Miasto Lubawskie) do Tyliczki (gmina Nowe Miasto Lubawskie, granica z Gminą Grodziczno), z Bratian (gmina Nowe Miasto Lubawskie) do Iławy, z Nowego Miasta Lubawskiego do Bratiana i w drugą stroną do Kurzętnika oraz z Kurzętnika do Lipowca.

Przez miasto Lubawa przebiega wariant międzynarodowej rowerowej Trasy Tysiąca Jezior Północnych z Europy Zachodniej w kierunku Litwy i Białorusi. Trasa ta prowadzona jest w województwie warmińsko - mazurskim przez Iławę, Ostródę, Olsztyn, Lidzbark Warmiński, Kętrzyn, Węgorzewo,

[1] Diagnoza społeczno-gospodarcza Gminy Miejskiej Lubawa
[2] Strategia Rozwoju Powiatu Nowomiejskiego na lata 2015 - 2022

Gołdap z wariantem przebiegu na odcinku Iława - Lubawa - Olsztynek - Olsztyn. Ponadto budowane są również ścieżki rowerowe na terenie miasta Lubawy np. Zalew – Lipy w Lubawie.

Komunikacja autobusowa

Na terenie obszaru LGD Ziemia Lubawska komunikacja autobusowa między większymi miejscowościami jest zapewniona. Natomiast mieszkańcy miejscowości położonych bardziej peryferyjnie mają ograniczony transport zbiorowy lub całkowity jego brak, co wiąże się z wykluczeniem społecznym osób starszych, z niepełnosprawnościami czy ubogich nie posiadających własnego środka transportu.

Na terenie wsparcia LGD Ziemia Lubawska znajdują się 243 czynne przystanki autobusowe (GUS, 2020 rok), najwięcej w gminie Kurzętnik (63), Rybno (58) oraz Biskupiec (42).

3. Mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna

Atrakcyjność osadnicza na terenie LGD Ziemia Lubawska związana jest zarówno z poprawiającą się infrastrukturą drogową i transportem publicznym (więcej w podrozdziale I.2. *Dostępność komunikacyjna*), ale również z infrastrukturą mieszkalną.

Zabudowa mieszkaniowa na terenie wsparcia LGD Ziemia Lubawska została ukształtowana w oparciu o główną funkcję gmin wiejskich, jaką jest rolnictwo. Występują tam głównie budynki mieszkalne jednorodzinne z towarzyszącą zabudową związaną z działalnością gospodarczą mieszkańców. Natomiast na terenie miast występuje głównie zabudowa wielorodzinna.

Wykres 1. Budynki mieszkalne w latach 2017 i 2021 (szt.)

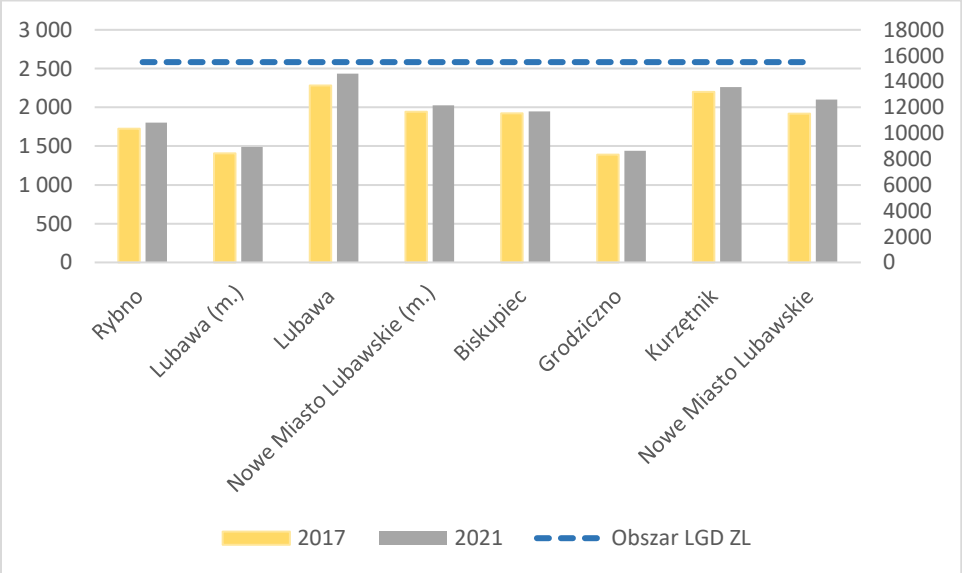

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (02.08.2022 r.)

Na obszarze 8 badanych gmin liczba budynków mieszkalnych w 2021 roku wyniosła 15 502. Najwięcej budynków znajdowało się w gminie Lubawa (2 434), a najmniej w gminie Grodziczno (1 441). Natomiast w latach 2017-2021 oddano do użytkowania 714 budynków mieszkalnych. Najwięcej nowych budynków było w gminie Nowe Miasto Lubawskie (181) oraz w gminie Lubawa (150), a najmniej w gminie Biskupiec (26).

Największy przyrost obiektów mieszkalnych w ostatnich pięciu latach był w gminie Nowe Miasto Lubawskie (9,44 %), a najmniejszy w gminie Biskupiec (1,35 %).

Liczba budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców na obszarze LGD Ziemia Lubawska jest większa niż ten sam wskaźnik dla województwa warmińsko-mazurskiego i Polski. Najwięcej budynków mieszkalnych liczonych wg powyższego wskaźnika jest w gminie Lubawa, a następnie w gminie Kurzętniku i gminie wiejskiej Nowe Miasto Lubawskie. Najmniej budynków mieszkalnych na 1000 mieszkańców było w gminie Grodziczno i mieście Lubawa.

Wykres 2. Budynki mieszkalne na 1000 mieszkańców

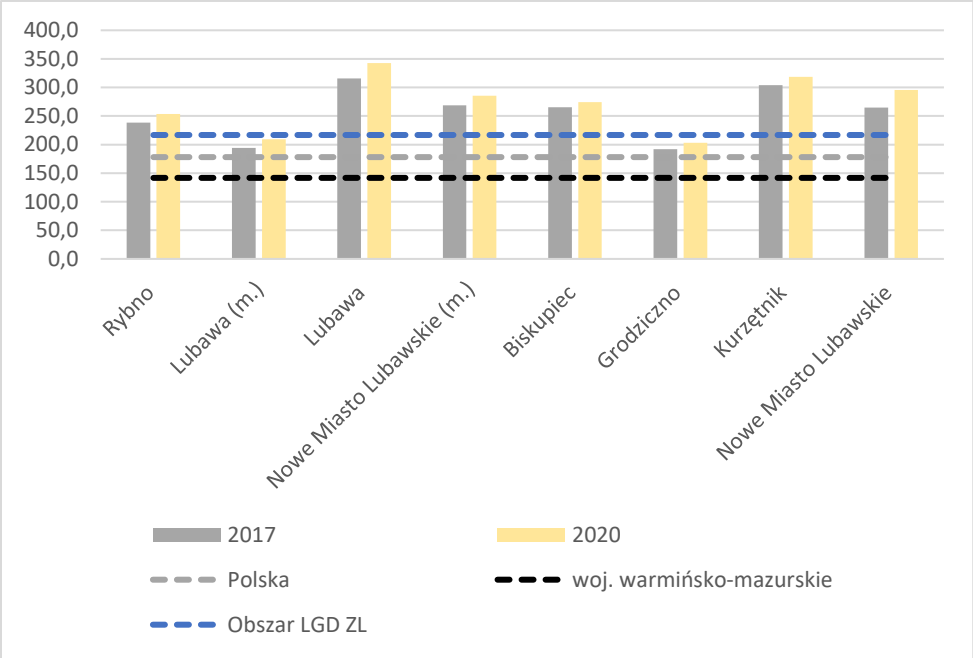

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (15.09.2022 r.)

W gminach stale podejmowane są działania inwestycyjne związane z rozbudową infrastruktury wodno- kanalizacyjnej.

Zgodnie z GUS, na koniec 2020 roku długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie obszaru LGD Ziemia Lubawska wyniosła 1 362,3 km i w okresie 2017-2020 infrastruktura ta zwiększyła się o 13,4 km. Natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 332,5 km i zwiększyła się w tym okresie o 54,8 km.

Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej jest wysoki – ogółem na obszarze LGD Ziemia Lubawska wyniósł 94,7 % (GUS, 2020) i wzrósł o 0,6 pkt. proc. w okresie 2017-2020. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 54,8 % ludności obszaru i w badanym okresie wskaźnik wzrósł o 1,8 pkt. proc.

Wykres 3. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (%, 2020 rok)

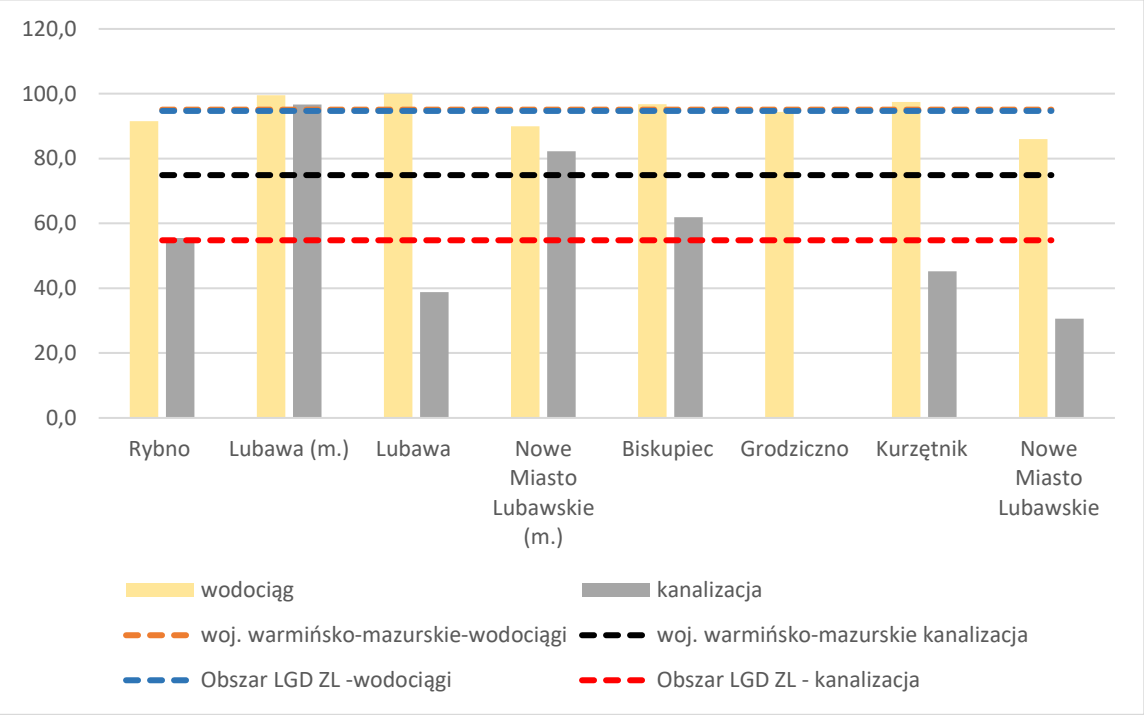

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (02.08.2022 r.)

Najmniejszy odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej był w gminie i mieście Nowe Miasto Lubawskie, odpowiednio 86 % oraz 90 %.

Natomiast najmniejszy odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej był w gminie Nowe Miasto Lubawskie (30,6 %) oraz gminie Lubawa (38,8 %).

Na terenie Gminy Grodziczno brak jest kanalizacji sanitarnej. Większość powstających nieczystości ciekłych gromadzona jest w zbiornikach bezodpływowych. Ponadto, mieszkańcy Gminy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Konieczne jest kontynuowanie zadań ograniczających powstawanie zbiorników bezodpływowych na rzecz przyłączy do kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków.

Ze względu na dominację zabudowy jednorodzinnej na terenach wiejskich, **brak jest zorganizowanego systemu dostarczania energii cieplnej**. Mieszkańcy zaopatrują się indywidualnie w energię cieplną poprzez własne przydomowe kotłownie oparte głównie o spalanie węgla, ekogroszku, oleju opałowego oraz gazu płynnego.

Natomiast miejski system ciepłowniczy funkcjonuje w oparciu o centralną ciepłownię miałowo-węglową (w mieście Nowe Miasto Lubawskie) i kotłownię miejską miałowo-węglową oraz biomasę (w mieście Lubawa).

Rozdział II. Sfera środowiskowa

1. Zasoby przyrodnicze

Obszar LGD Ziemia Lubawska charakteryzuje się **bogatą różnorodnością przyrodniczo - krajobrazową, którą objęto różnymi formami ochrony przyrody**, na mocy ustawy o ochronie przyrody. Około 42,07 % powierzchni badanego terenu jest objęta formami ochrony przyrody m.in.:

- Rezerwaty przyrody np. Rezerwat przyrody „Piekiełko", Ostrów Tarczyński, Jezioro Neliwa;
- Parki krajobrazowe np. Welski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich;
- Obszary chronionego krajobrazu np. Obszar chronionego krajobrazu Doliny Rzeki Wel, Buchnowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Hartowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego – Dębień, Naguszewski Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu – Grzybiny, Skarliński Obszar Chronionego Krajobrazu;
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe np. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Jeziora Zwiniarz;
- Obszary Natura 2000 np. Dolina Drwęcy, Przełomowa Dolina Rzeki Wel, Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk Natura 2000 „Ostoja Welska";
- Zabytkowy Park w Fijewie;
- Pomniki przyrody – 68 szt.

Istotnym elementem krajobrazu terenu wsparcia LGD Ziemia Lubawska są jeziora. Różnią się one między sobą kształtem, konfiguracją brzegów, budową dna, głębokością czy wielkością. Przeważają zbiorniki małe, kilku- i kilkunastohektarowe.

Ciekawym, bardzo atrakcyjnym przyrodniczo akwenem jest zrekultywowany w dużej mierze naturalnie sztuczny zbiornik powstały w wyniku wydobycia kruszywa o nazwie Wyrobisko pożwirowe Nielbark, zajmujący powierzchnię 34,22 ha[3].

Jako, że **jeziora stanowią jeden z najważniejszych zasobów turystyczno-przyrodniczych** analizowanego obszaru, to stan czystości jezior wymaga stałych działań dążących do poprawy i kontrolowania jakości ich wód poprzez np.:

- wyeliminowanie zagrożenia wynikającego z niekontrolowanego korzystania z pobytów rekreacyjnych na terenach położonych w pobliżu jezior;
- budowy, rozbudowania i modernizacji sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenach przeznaczonych pod turystykę i rekreację.

Głównym ciekiem płynącym przez teren LGD Ziemia Lubawska jest rzeka Drwęca. Największym jej dopływem jest Wel (w gminie Grodziczno i Rybno), innymi znaczącymi są: Gizela, Sandela (w gminie i miasto Lubawa oraz jej dopływ Elszka w gminie Lubawa), Iławka, Groblica, Skarlanka (w gminie Biskupiec), Rypienica. Głównym ciekiem przepływającym przez gminę Biskupiec jest Osa.

Na terenie LGD Ziemia Lubawska znajduje się szlak wodny, na którym odbywają się spływy kajakowe na rzekach. Aby zwiększyć atrakcyjność turystyczną, gminy realizowały inwestycje związane z budową lub modernizacją przystani kajakowych (np. w Kurzętniku, Mszanowie, Nowym Mieście Lubawskim).

[3] Program Ochrony Środowiska Powiatu Nowomiejskiego

2. Ochrona środowiska

Analiza stanu środowiska na obszarze wsparcia LGD Ziemia Lubawska, a w szczególności na terenach miejskich, pozwala wskazać na **istotne zagrożenia dla jakości powietrza związane z koniecznością godzenia rozwoju społeczno – gospodarczego gmin z ochroną obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych**.

Zanieczyszczenia powietrza, ze względu na strukturę źródeł emisji, dzieli się na:

- emisję powierzchniową - indywidualne źródła ciepła w gospodarstwach domowych;
- punktową - przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych;
- liniową - emisja komunikacyjna, której największe stężenia lokują się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Na poprawę stanu jakości powietrza ma wpływ stosowanie odnawialnych źródeł energii. Rozwój OZE powoduje zmniejszenie zużycia paliw kopalnych podczas spalania których odbywa się emisja zanieczyszczeń. Produkcja energii z odnawialnych źródeł przyczynia się do rozkwitu innowacyjnych sektorów gospodarki, m.in. w sektorze usług inżynieryjnych, informatycznych medycznych i doradczych, oraz wpływa na rozwój wysokowydajnych, niskoemisyjnych branży wytwórczych, takich jak przemysł maszynowy, elektrotechniczny i elektroniczny, chemiczny i farmaceutyczny oraz samochodowy co skutkuje rozrastaniem się rynku pracy[4].

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Lubawska obserwowany jest **stopniowy rozwój odnawialnych źródeł energii** w zakresie instalacji solarnych opartych głównie o fotowoltaikę. Dotyczy to zarówno obszaru mieszkalnictwa jak również użyteczności publicznej.

Na terenie LGD Ziemia Lubawska występują elektrownie wodne oraz indywidulane instalacje o małej mocy - kolektory słoneczne, pompy ciepła, kotły na biomasę. Obecnie, procent wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym jest niewielki.

W ostatnich dziesięcioleciach obserwuje się coraz bardziej widoczne **skutki zmian klimatu, polegające m.in. na wzroście temperatury oraz zwiększeniu częstotliwości i skali ekstremalnych zjawisk pogodowych.** Wyniki badań naukowych jednoznacznie wskazują, że zjawiska powodowane przez zmiany klimatu stanowią zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie, w tym także dla Polski, a proces ten w kolejnych latach będzie się nadal pogłębiał. Wobec tego konieczne i ekonomicznie uzasadnione jest prowadzenie adaptacji do nadchodzących zmian (…) Głównym obszarem narażonym na zmiany klimatu jest gospodarka wodna. Występowania ulewnych deszczy zwiększają zagrożenie wystąpienia powodzi i podtopień. [5]
W ostatnich latach występują coraz częstsze i intensywniejsze fale upałów, które powodują występowanie zjawiska suszy. Ujemny ich wpływ można zaobserwować w różnych dziedzinach gospodarczych i społecznych. Jednym z najbardziej wrażliwych na niedobory wody sektorów jest rolnictwo. Występowanie zjawiska suszy obniża potencjał produkcyjny gleb i utrudnia prowadzenie produkcji rolnej.
Obniżenie wód gruntowych może także doprowadzić do utraty bioróżnorodności oraz bezpośredniego zniszczenia rodzimych siedlisk naturalnych. Zanik małych powierzchniowych zbiorników wodnych (bagien, stawów, oczek wodnych, potoków i małych cieków) stanowi zagrożenie dla licznych gatunków,

[4] Program Ochrony środowiska dla Gminy Biskupiec na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027
[5] Program Ochrony środowiska dla Gminy Biskupiec na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027

które bytują na tych terenach, bądź korzystają z nich okresowo. Obniżanie się poziomu wód gruntowych negatywnie wpływa na różnorodność biologiczną w szczególności na zbiorniki wodne i tereny podmokłe.[6]

Jednym z kierunków działań gmin jest **zwiększenie społecznej świadomości w zakresie zmian klimatu i minimalizowania ich skutków oraz promowanie zachowań ekologicznych**.

[6] Program Ochrony środowiska dla Gminy Biskupiec na lata 2020-2023 z perspektywą do 2027

Rozdział III. Sfera społeczna

1. Demografia

Obszar wsparcia Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska zamieszkiwany był na koniec 2021 roku przez 71 500 osób, w tym przez 35 834 kobiet (50,12%). W badanym okresie obszar wiejski zamieszkiwany był przez 50 576 osób, w tym 24 967 kobiet (49,37%).

Tabela 2. Liczba ludności na obszarze LGD Ziemia Lubawska

Wyszczególnienie gmin	2017		2018		2019		2020		2021	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Rybno	7 238	3 621	7 223	3 614	7 196	3 598	7 160	3 565	7 101	3 531
Lubawa (m.)	10 269	5 264	10 381	5 332	10 388	5 359	10 374	5 352	10 370	5 363
Lubawa	10 759	5 308	10 729	5 279	10 689	5 244	10 717	5 254	10 654	5 205
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	10 997	5 789	10 925	5 724	10 850	5 676	10 709	5 580	10 554	5 504
Biskupiec	9 419	4 638	9 403	4 627	9 308	4 568	9 319	4 568	9 219	4 528
Grodziczno	6 366	3 160	6 324	3 139	6 308	3 115	6 247	3 079	6 179	3 047
Kurzętnik	9 145	4 544	9 132	4 543	9 111	4 542	9 135	4 555	9 104	4 546
Nowe Miasto Lubawskie	8 177	4 042	8 213	4 057	8 245	4 067	8 311	4 116	8 319	4 110
Obszar LGD ZL 2021	**72 370**	**36 366**	**72 330**	**36 315**	**72 095**	**36 169**	**71 972**	**36 069**	**71 500**	**35 834**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (10.08.2022 r.)

Na przestrzeni ostatnich pięciu lat (2017-2021) liczba mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska zmniejszyła się o 870 osób (1,2%). Zgodnie z poniższym wykresem największe negatywne zmiany ludności na 1000 mieszkańców badanego obszaru w 2021 roku zostały zarejestrowane w mieście Nowe Miasto Lubawskie (-14,5), w gminach Grodziczno (-10,9) i Biskupiec (-10,7). Natomiast najmniejsze zmiany zostały zarejestrowane w mieście Lubawa (-0,4). Ponadto tylko w gminie Nowe Miasto Lubawskie zaobserwowano dodatnią zmianę wartości badanego wskaźnika (1,0), co może być spowodowane migracją ludności miejskiej. Analizując cały obszar LGD Ziemia Lubawska nastąpił spadek ludności o 0,87 na 1000 jej mieszkańców i jest bardziej korzystny niż otrzymany wynik wskaźnika dla Polski (-4,80) i województwa warmińsko-mazurskiego (-7,90).

Gęstość zaludnienia badanego obszaru wyniosła w 2021 roku 65 osób na 1 km^2. Największa gęstość zaludnienia jest w mieście Nowe Miasto Lubawskie (928 osób na 1 km^2) oraz w Lubawie (616 osób na 1 km^2). Natomiast gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich waha się od 38-61 osób na 1 km^2.

Skutkiem niskiej gęstości zaludnienia są bariery rozwojowe gmin w sferze:

1. społecznej – niska liczba ośrodków edukacji, kultury, zdrowia oraz miejsc i sposobów spędzenia wolnego czasu;
2. gospodarczej – lokalizacja mniejszej liczby przemysłu, niska innowacyjność, konkurencyjność i atrakcyjność inwestycyjna;
3. infrastruktury technicznej – niska gęstość sieci komunikacyjnej i brak dostępności komunikacyjnej, niski procent mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;

4. finansowej – mniejsze dochody własne gmin, których skutkiem są mniejsze możliwości lub ich brak w realizowaniu podstawowych działań w sferze społecznej i technicznej.

Wpływ na rozmieszczenie ludności w Polsce mają czynniki demograficzne, taki jak ujemny przyrost naturalny[7], struktura wieku, przeciętna długość życia i związane z tym zjawisko starzenia się ludności.

Na terenie LGD Ziemia Lubawska można zaobserwować tendencję **ujemnego przyrostu naturalnego**. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat badany wskaźnik zmalał z 157 w 2017 roku do -303 na koniec 2021 roku. Ujemny przyrost naturalny występował w każdej gminie (oprócz miasta Lubawa) obejmującymi swoimi działaniami przez Stowarzyszenie LGD Ziemia Lubawska.

Analizując wskaźnik *przyrostu naturalnego na 1000 ludności* (Wykres 4) należy zauważyć, że wszystkie badane jednostki administracyjne (oprócz miasta Lubawa) miały trend ujemny. Najniższy wskaźnik został osiągnięty w gminie Biskupiec (-8,51), Rybno (-7,04) i Grodzicznie (-5,96). Spadek liczby ludności na obszarze LGD Ziemia Lubawska (-4,24) był mniejszy niż średnia dla województwa (-5,88) i kraju (-4,93).

Wykres 4. Przyrost naruralny na 1000 ludności w 2017 i 2021 roku

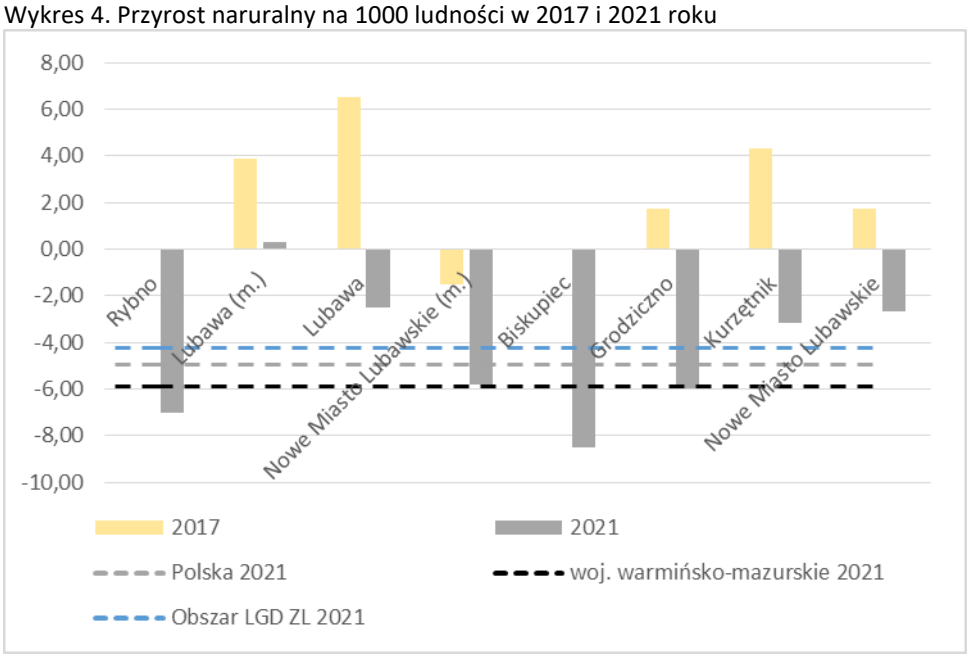

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (10.08.2022 r.)

Spadek liczby urodzeń obserwowany zarówno na obszarze LGD Ziemia Lubawska, jak i w całej Polsce wynika m.in. **ze spadku liczby zawieranych małżeństw** – liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców wynosiła na koniec 2021 roku 4,83 i na przestrzeni ostatnich pięciu lat nastąpił spadek o 0,47 badanego wskaźnika.

Drugim czynnikiem wpływającym na negatywny trend demograficzny jest wpływ **zmieniających się grup wieku ekonomicznego ludności** obszaru LGD Ziemia Lubawska (Wykres 5). Na przestrzeni 2017 - 2021 zaobserwować można zjawisko rosnącego odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 1,5 %) oraz malejącego odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 0,5 %).

[7] Różnica między liczbą urodzeń i zgonów

Wykres 5. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2017 i 2021

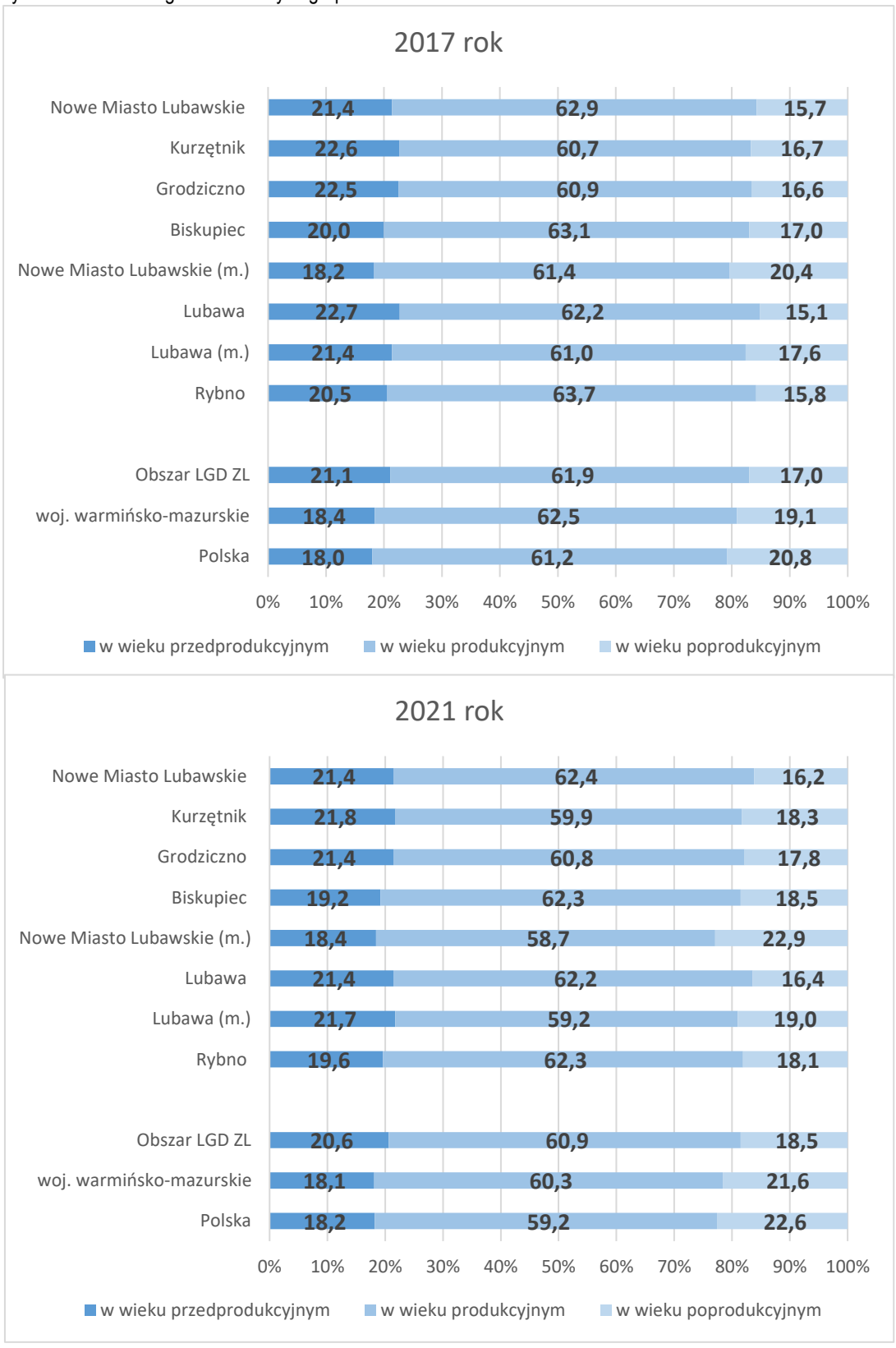

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (11.08.2022 r.)

Pomimo, że wskaźnik *obciążenia demograficznego*[8] na obszarze LGD Ziemia Lubawska (64,3) jest mniejszy niż w województwie warmińsko-mazurskim (65,7) i kraju (69,0), nie mniej jednak ma tendencję wzrostową. W okresie 2017-2021 wskaźnik ten wzrósł o 2,9. Gwałtowny wzrost odnotowały miasta Nowe Miasto Lubawskie (o 7,6) oraz Lubawa (4,9).

Wykres 6. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2017 i 2021

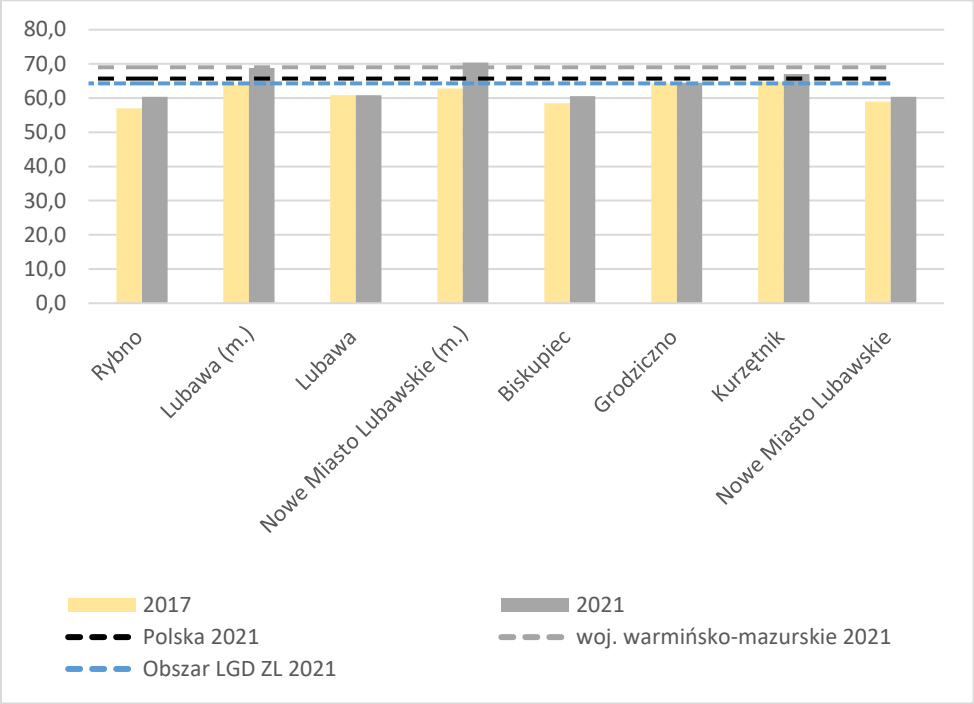

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (11.08.2022 r.)

Zjawisko procesu starzenia się ludności jest wynikiem działania dwóch odmiennych tendencji. Jedną z nich jest wzrost przeciętnej długości życia, związany z ogólną poprawą zdrowia i warunków życia ludności. Drugą przyczyną jest spadek dzietności kobiet, połączony ze zmianami w modelu rodziny, stylu życia i ewolucji społecznej roli kobiet[9].

Na terenie obszaru LGD Ziemia Lubawska działają tylko dwa Domy Pomocy Społecznej (w mieście Lubawa, gminie Grodziczno), które zapewniają usługi bytowe, opiekuńcze i wspomagające. Natomiast w Rybnie znajduje się Dzienny Dom Pobytu Seniora.

Ponadto na badanym obszarze funkcjonują kluby seniora i koła gospodyń wiejskich, których głównym zadaniem jest aktywizacja społeczna uczestników oraz ich integracja ze społecznością lokalną. W ramach działalności kół osoby starsze uczestniczą w zajęciach m.in. artystycznych, kulinarnych i komputerowych.

Na terenie Nowego Miasta Lubawskiego i Lubawy funkcjonują Uniwersytety Trzeciego Wieku, których celem jest m.in. włączanie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami do systemu kształcenia ustawicznego poprzez stymulowanie rozwoju osobowego, rozwijanie sprawności intelektualnej

[8] Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

[9] red. naukowa J. Hrynkiewicz, J. Witkowski, A. Potrykowska, Sytuacja demograficzna Polski jako wyzwanie dla polityki społecznej i gospodarczej, Warszawa 2018

i fizycznej, aktywizacja społeczna i poprawa jakości życia osób starszych oraz upowszechnianie kultury i podejmowanie działań mających na celu zwiększenie dostępu do dóbr kultury dla osób starszych.

Osoby starsze są jedną z najbardziej narażonych grup na proces wykluczenia społecznego. Dotyczy to w szczególności osób samotnych, samodzielnie gospodarujących i niepełnosprawnych. Jako źródła wykluczenia społecznego osób starszych należy wskazać m.in. niskie dochody, brak samodzielności w codziennym funkcjonowaniu wynikający z długotrwałych chorób i niepełnosprawności, ograniczenie pozycji w rodzinie związanej z trendami kulturowymi, w której problemy związane ze starością są często niedostrzegane, a wszechobecny „kult młodości", skutkuje wypieraniem obrazu starości ze świadomości społecznej.[10]

Skutki starzenia się ludności:

1. zmniejszenie podaży pracy,
2. wyzwania w obszarze polityki zdrowotnej, ekonomicznej i socjalnej.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na gęstość zaludnienia jest **odpływ migracyjny mieszkańców**. Wynika to przede wszystkim z mniej atrakcyjnego rynku pracy oraz możliwości rozwoju zawodowego (w większości ludzi młodych oraz lepiej wykształconych) w większych ośrodkach miejskich.

Dane z zakresu migracji na terenie obszaru LGD Ziemia Lubawska wskazują na odpływ mieszkańców. Według wskaźnika *saldo migracji ogółem na 1000 ludności* wskazuje, że największe ruchy migracyjne występują w gminach Rybno (-5,77) oraz Grodziczno (-5,15). Odpływ mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska (-2,78) był większy niż w województwie warmińsko-mazurskim (- 1,82) oraz kraju (0,09), czyli **saldo migracji jest mniejsze niż średnia wojewódzka.**

2. Edukacja

Wychowanie żłobkowe

Na terenie działalności LGD Ziemia Lubawska na koniec 2021 roku funkcjonowały tylko 4 żłobki, które znajdują się w Lubawie, w gminie Lubawa, Kurzętniku oraz w mieście Nowe Miasto Lubawskie. Zgodnie z danymi GUS liczba dzieci w wieku 1-3 lat wyniosła w 2021 roku 2 359 i 222 dzieci zostało objętych opieką w żłobku, co stanowi 9,41 % dzieci w tej grupie wiekowej.

Na terenie badanych gmin nie funkcjonują kluby dziecięce.

Wychowanie przedszkolne

Zgodnie z GUS liczba dzieci w wieku 3-6 na terenie LGD Ziemia Lubawska wyniosła 3 248. Natomiast liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnych w gminach w 2020 roku (brak danych za 2021 rok) wyniosła 2 621 dzieci (80,7 %), w tym 867 dzieci z terenów miejskich. Na terenie LGD Ziemia Lubawska funkcjonowały 54 placówki wychowania przedszkolnego[11]. Na badanym obszarze funkcjonowało 15 przedszkoli, do których uczęszczało 1 137 dzieci.

[10] Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie na lata 2022-2026

[11] Przedszkola, przedszkola specjalne, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, zespoły wychowania przedszkolnego oraz punkty przedszkolne.

Edukacja szkolna

Na terenie wsparcia LGD Ziemia Lubawska funkcjonują 42 szkoły podstawowe. Zgodnie z GUS ogółem do szkół podstawowych w gminie uczęszczało w 2020 roku (brak danych za 2021 rok) 6 653 uczniów w 417 oddziałach, w tym 1 964 uczniów na terenie miejskich. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat liczba uczniów wzrosła o 791 osób.

Jednym z wyznaczników jakości nauczania oraz przyswojonej wiedzy uczniów są wyniki egzaminów na koniec szkoły podstawowej i średniej.

Porównując wyniki egzaminów ósmoklasisty z obszaru wsparcia LGD Ziemia Lubawska z pozostałymi wynikami analizowanych jednostek administracyjnych należy zwrócić uwagę, że egzaminowani z badanego terenu osiągnęli niższe średnie wyniki od średnich wyników w kraju i województwa warmińsko-mazurskiego, za wyjątkiem uczniów z miasta Lubawa. Najsłabsze wyniki były w gminie Nowe Miasto Lubawskie. Szczegółowe informacje znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 3. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty w 2022 roku (%)

Gmina - nazwa	j. polski	matematyka	j. angielski
Rybno	54	51	48
Lubawa	57	51	50
Lubawa (m)	60	57	65
Biskupiec	54	47	53
Grodziczno	56	58	52
Kurzętnik	58	56	56
Nowe Miasto Lubawskie	51	46	48
Nowe Miasto Lubawskie (m)	56	51	66
woj. warmińsko-mazurskie	**57**	**53**	**63**
Polska	**60**	**57**	**67**

Źródło: https://www.oke.lomza.pl/ (dostęp 23.08.2022 r.)

Na badanym terenie znajduje się 8 szkół ponadpodstawowych, gdzie uczniowie zdawali egzamin maturalny. W pięciu szkołach zdawalność egzaminu przez uczniów była wyższa niż w województwie warmińsko-mazurskim. Szczegółowe informacje znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 4. Zdawalność egzaminu maturalnego w 2022 r. (%)

Gmina - nazwa	Nazwa szkoły	zdawalność (%)
Rybno	Liceum Ogólnokształcące im. Bp. Jana Chrapka w Rybnie	81
Lubawa	Technikum	68
Lubawa	Liceum Ogólnokształcące Im. Władysława Broniewskiego	92
Lubawa	Akademicki Zespół Placówek Oświatowych - Liceum Ogólnokształcące w Fijewie	95
Nowe Miasto Lubawskie	Liceum Ogólnokształcące	90
Nowe Miasto Lubawskie	Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Nowym Mieście Lubawskim	13
Biskupiec	Liceum Ogólnokształcące Służb Mundurowych w Bielicach	77

Kurzętnik	Technikum Im. Noblistów Polskich	64
woj. warmińsko-mazurskie		**75,7**
Polska		**78,2**

Źródło: https://www.oke.lomza.pl/ (dostęp 23.08.2022 r.)

3. Integracja społeczna

Charakterystyka sektora społecznego

Przedstawicielami sektora społecznego są organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne. Do tej pierwszej kategorii możemy zaliczyć m.in. stowarzyszenia, fundacje, jednostki ochotniczych straży pożarnych i kluby sportowe. Natomiast do drugiej kategorii zaliczamy m.in. koła gospodyń wiejskich, grupy odnowy wsi, zespoły muzyczne i teatralne.

Na obszarze objętym LSR zarejestrowanych jest 256 (GUS, 2021) fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców i ich otoczenia. Na przestrzeni ostatnich 5 lat, nastąpił nieznaczny wzrost organizacji pozarządowych (o 5 podmiotów).

Jednym z większych Stowarzyszeń na obszarze LGD Ziemia Lubawska jest Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Lubawie, które zrzesza około 1000 członków. Stowarzyszenie realizuje szereg imprez sportowych i działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego i zabytków kultury.

Analizując aktywność mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska poprzez wskaźnik *fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców* można zauważyć **stosunkowo niskie zainteresowanie rozwojem swoich miejscowości**. Wartość wskaźnika otrzymanego przez obszar LGD wyniósł na koniec 2021 roku 3,38 i był zdecydowanie niższy zarówno od wartości dla województwa (4,3) jak i kraju (4,07).

Wykres 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

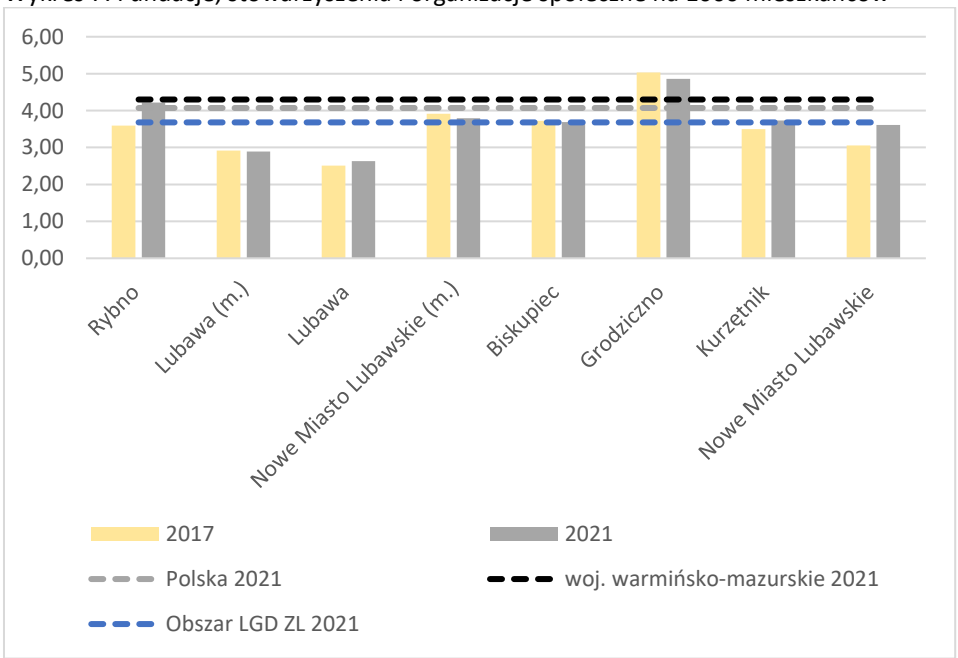

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (12.08.2022 r.)

Koła Gospodyń Wiejskich na terenie LGD stanowią bardzo aktywną grupę, których celem jest działalność na rzecz rozwoju społeczno – gospodarczego lokalnych mieszkańców, poprzez organizowanie różnych imprez kulturalno – edukacyjnych i okolicznościowych (Dzień Kobiet, Dzień Seniora, Dni Rodziny, Jasełka, Andrzejki). Na terenie LGD Ziemia Lubawska funkcjonuje kilkadziesiąt takich podmiotów.

Ponadto gminy realizują swoje *Programy Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, których głównym celem jest rozwijanie współpracy gmin z organizacjami pozarządowymi w prowadzeniu działań zmierzających do poprawy jakości życia i zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców, kształtowania demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym oraz budowania partnerstwa między gminą i organizacjami pozarządowymi.

Według Banku Danych Lokalnych (2021 rok) na obszarze objętym LSR uczestniczyło w imprezach organizowanych przez działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic 80 078 osób i w porównaniu z 2017 rokiem nastąpił wzrost aktywności mieszkańców o 4,5 %.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego wyznacza również uczestnictwo obywatela w życiu publicznym, w tym frekwencja wyborcza. Poniżej przedstawiono frekwencję w wyborach samorządowych w 2018 roku, Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polski 2018 roku, do Parlamentu Europejskiego 2019 roku, na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2020 roku.

Tabela 5. Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020

Frekwencja	**Wybory**		
	do Parlamentu Europejskiego 2019	**do Sejmu i Senatu 2019**	**prezydenckie 2020**
Polska	45,68%	61,74%	68,18%
województwo warmińsko-mazurskie	37,25%	53,61%	62,14%
Obszar LGD Ziemia Lubawska	**36,62%**	**54,33%**	**63,21%**
Rybno	36,92%	53,28%	61,90%
Lubawa (m.)	41,13%	59,58%	66,68%
Lubawa	35,28%	53,83%	63,86%
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	40,80%	58,21%	63,13%
Biskupiec	33,07%	51,45%	59,29%
Grodziczno	35,92%	52,15%	64,72%
Kurzętnik	35,70%	53,88%	64,45%
Nowe Miasto Lubawskie	34,17%	52,28%	61,66%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Mieszkańcy gminy objętych wsparciem LSR aktywnie brali udział w wyborach demokratycznych. Frekwencja w trzech wyborach w latach 2018-2019 była niższa od frekwencji uzyskanej w Polsce, ale wyższa niż w województwie warmińsko-mazurskim.

Na terenie LGD Ziemia Lubawska zauważalny jest wzrost świadomości społecznej, nie mniej jednak w porównaniu ze średnią województwa, **obszar LGD charakteryzuje się średnią aktywnością**

społeczną mieszkańców. Dlatego też LGD i inne podmioty powinny podejmować działania wzmacniające integrację mieszkańców, w tym osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

4. Turystyka, kultura i sport

Szeroko rozumianą działalność kulturalną w gminach prowadzą centra lub ośrodki kultury (brak w gm. Lubawa). W ich strukturach znajdują się biblioteki oraz świetlice wiejskie. W tych instytucjach **inicjowana jest i wspierana aktywność społeczna mieszkańców w dziedzinie kultury, co sprzyja integracji społeczności lokalnej**. Centra współpracują z organizacjami pozarządowymi, OSP, Kołami Gospodyń Wiejskich, placówkami oświaty oraz klubami sportowymi. Instytucje kultury posiadają w swojej ofercie zajęcia taneczne, wokalne, naukę gry na różnych instrumentach oraz fitness, plastyczne, szachy.

W przypadku braku centra/ośrodka kultury, za rozwój kultury odpowiedzialne są biblioteki publiczne.

Instytucje kultury organizują wiele uroczystości upamiętniających ważne rocznice, święta państwowe i lokalne, a także liczne imprezy o charakterze rozrywkowym i rekreacyjnym: koncerty, turnieje, wystawy, zabawy i ogniska.

Gminy rozbudowują infrastrukturę sportową (boiska sportowe, Orliki, sale gimnastyczne i place zabaw, siłownie zewnętrzne), które działają przede wszystkim przy placówkach oświatowych. Ponadto są również boiska wielofunkcyjne (w gm. Grodziczno, gm. Nowe Miasto Lubawskie, gm. Lubawa), boiska trawiaste, stadion (w m. Nowe Miasto Lubawskie, gm. Rybno), Gminna Hala Sportowa w Byszwałdzie (gm. Lubawa), Hala Widowiskowo-Sportowa w Lubawie, lodowisko (w m. Lubawa), przystań kajakowa (w Kurzętniku, Mszanowie, m. Nowe Miasto Lubawskie).

Uzupełnieniem oferty sportowej są szlaki piesze, rowerowe i kajakowe podziwiając różnorodność przyrodniczo- krajobrazową.

W Lubawie i Nowym Mieście Lubawskim działają Ośrodki Sportu i Rekreacji które oprócz ogólnodostępnych imprez sportowych, organizują szeroką gamę wydarzeń, w tym o charakterze rekreacyjnym i charytatywnym.

Natomiast w Fijewie (gm. Lubawa) funkcjonuje Rodzinne Centrum Hullo, w którym znajduje się baza noclegowa, sportowa, rehabilitacyjna, edukacyjna, rekreacyjna.

Badany obszar jest dobrze zagospodarowany pod względem turystycznym, ponieważ znajduje się tu wiele zasobów nie tylko przyrodniczych, ale również kulturowych i historycznych, które zwiększają atrakcyjność turystyczną obszaru.

Tabela 6. Wybrane atrakcje turystyczne na obszarze gmin LGD Ziemia Lubawska

Gmina	Atrakcje turystyczne np.
Rybno	Zabytkowy kościół w Rumianie Ruiny kościoła z początków XV w. Rezerwat "Ostrów Tarczyński" Kościół w Koszelewach Rumiana Dolina Szczupliny Plaża
Lubawa (m.)	Obiekt Zamku Biskupów Chełmińskich Kościół pod wezwaniem św. Anny Kościół pw. Jana Chrzciciela

	Kościół pw. św. Barbary Sanktuarium Matki Boskiej Lipskiej w Lipach Park Miejski „Łazienki Lubawskie”
Lubawa	Zespół pałacowy w Mortęgach Wyciąg narciarski w Lubstynku Obiekty sakralne – kościoły drewniane i murowane w miejscowościach Byszwałd, Kazanice, Grabowo (kościół empirowy), Sampława, Prątnica, Rożental, Złotowo
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	Ścieżka tematyczna „Spacer po Nowym Mieście Lubawskim” Szlak Camino de Santiago (Europejski Szlak Pielgrzymkowy) Manufaktura Zawodów Dawnych Bazylika kolegiacka p.w. św. Tomasza Apostoła Pozostałości murów obronnych z basztami bramnymi – Kurzętnicką i Lubawską, Kinoteatr HARMONIA i Centrum Informacji Turystycznej Teren poklasztorny w Łąkach Bratiańskich
Biskupiec	Kościół pw. św. Jana Nepomucena Ruiny kościoła katolickiego Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie Muzeum i wiatrak w Łąkorzu
Grodziczno	Pałac w Montowie i Jakubkowie Kościół w Grodzicznie Sanktuarium Matki Bożej Boleszyńskiej Rezerwat przyrody Piekiełko
Kurzętnik	kościół gotycki, trójnawowy z XIV wieku ruiny zamku z XIII wieku w Kurzętniku Kurza Góra z wieżą widokową Kacze Bagno
Nowe Miasto Lubawskie	Zespół podworski w Bagnie, Bratian – kapliczka na Dębie Młyn w Bratianie

Źródło: opracowanie własne

Na obszarze LGD Ziemia Lubawska znajdują się liczne ośrodki wypoczynkowe, agroturystyczne i hotele zapewniają **zróżnicowaną ofertę turystyczną**. Baza noclegowa oferuje swoje usługi zarówno sezonowo, jak i całorocznie. Na obszarze wsparcia LGD Ziemia Lubawska, funkcjonuje 8 obiektów całorocznych (GUS, 2021), w którym znajduje się 413 miejsc noclegowych, natomiast kwater agroturystycznych jest 61. Wskazana liczba obiektów jest zaniżona, ponieważ większość właścicieli gospodarstw agroturystycznych nie zgłasza swojej działalności do urzędu gminy/miasta. Uzupełnieniem oferty turystycznej jest baza gastronomiczna.

Ze względu na brak danych dotyczących turystów korzystających z noclegów w poszczególnych gminach, nie ma możliwości obliczenia wskaźnika Schneidera.

5. Problemy społeczne

Na lokalnych władzach samorządowych spoczywa odpowiedzialność za osiąganie stabilnego rozwoju na wielu płaszczyznach, prawidłowe funkcjonowanie społeczności i za wykorzystanie potencjału regionu w celu zaspokajania potrzeb mieszkańców[12].

Zaspokajanie potrzeb mieszkańców to przede wszystkim ponoszenie wydatków budżetowych. Kierunkami wydatków budżetowych gmin mającymi wpływ na jakość życia mieszkańców są wydatki ponoszone na: transport, gospodarkę mieszkaniową, bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową, oświatę i wychowanie, ochronę zdrowia, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego, kulturę fizyczną i sport oraz turystykę. Niektóre z ponoszonych wydatków będą przy tym oddziaływały na poprawę jakości życia w sposób bezpośredni (np. budowa i remonty dróg), inne w sposób pośredni (np. zwiększone wydatki na organizacje imprez kulturalnych, na zakup książek do gminnej biblioteki, poprawę organizacji ruchu)[13].

Jakość życia mieszkańców można zbadać poprzez wykorzystanie wskaźników ekonomicznych, m.in. wartości dochodu podatkowego na 1 mieszkańca, dochodu własnego na 1 mieszkańca oraz udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych.

Należy zwrócić uwagę, że wszystkie wartości badanych wskaźników na obszarze LGD Ziemia Lubawska były niższe od województwa i kraju.

Tabela 7. Wskaźniki ekonomiczne - budżety gmin (PLN)

Wyszczególnienie gmin	Wskaźnik G na 2022 r.	Dochody własne na 1 mieszkańca	Udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych prawnych
Rybno	1 336,36	2 185,87	646,93
Lubawa (m)	2 321,77	2 853,53	1 084,03
Lubawa	1 366,46	1 540,52	630,64
Nowe Miasto Lubawskie (m)	1 666,01	2 897,68	1 013,14
Biskupiec	1 126,84	1 611,56	461,81
Grodziczno	1 052,77	1 316,99	443,90
Kurzętnik	1 390,75	2 011,93	627,40
Nowe Miasto Lubawskie	1 140,58	1 986,96	634,35
Obszaru LGD ZL	**1 425,19**	**2 050,63**	**692,78**
woj. warmińsko-mazurskie	**1 557,93**	**2 751,05**	**1 022,51**
Polska	**2 122,33**	**3 463,46**	**1 516,63**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (16.08.2022 r.)

Średnia dochodu podatkowego obszaru LGD Ziemia Lubawska wyniósł 1425,19 zł. Najniższy dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca, dochód własny na 1 mieszkańca oraz udział w podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych na koniec 2021 roku wystąpił w gminie Grodziczno.

Niskie dochody jednostek samorządowych mogą powodować trudności gmin w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i powstawania problemów społecznych, w tym zwiększenie wydatków na pomoc społeczną.

[12] Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 56 (4/2018)
[13] Tamże

Wydatki na pomoc społeczną[14] na 1 mieszkańca obszaru wsparcia LSR wynoszą 339,00 zł i są niższe od wartości wskaźnika uzyskanego dla województwa warmińsko-mazurskiego (392,16 zł), ale wyższe od wskaźnika dla kraju (303,60 zł).

Wykres 8. Wydatki gmin na pomoc społeczną na 1 mieszkańca (PLN)

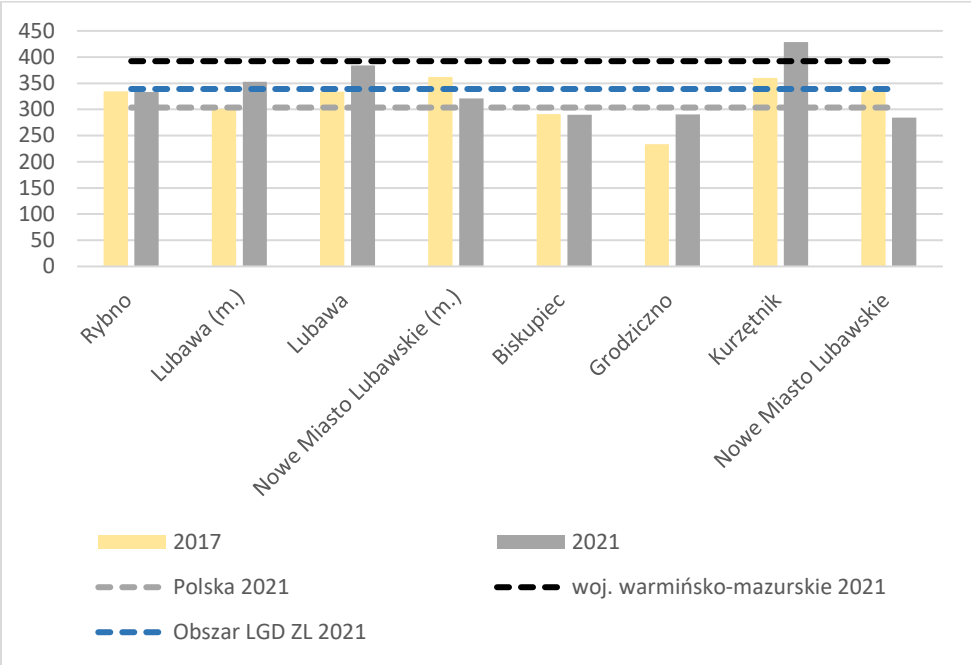

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (16.08.2022 r.)

Najwięcej wydatków na pomoc społeczną na 1 mieszkańca jest w gminie Kurzętnik (428,44 zł) oraz w gminie Lubawa (384,30 zł). Natomiast najmniej wydatków na ten rodzaj wsparcia samorządu jest w gminie Nowe Miasto Lubawskie (284,34 zł) oraz w gminie Grodziczno (290,60 zł).

Wykres 9. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2017 i 2020 rok)

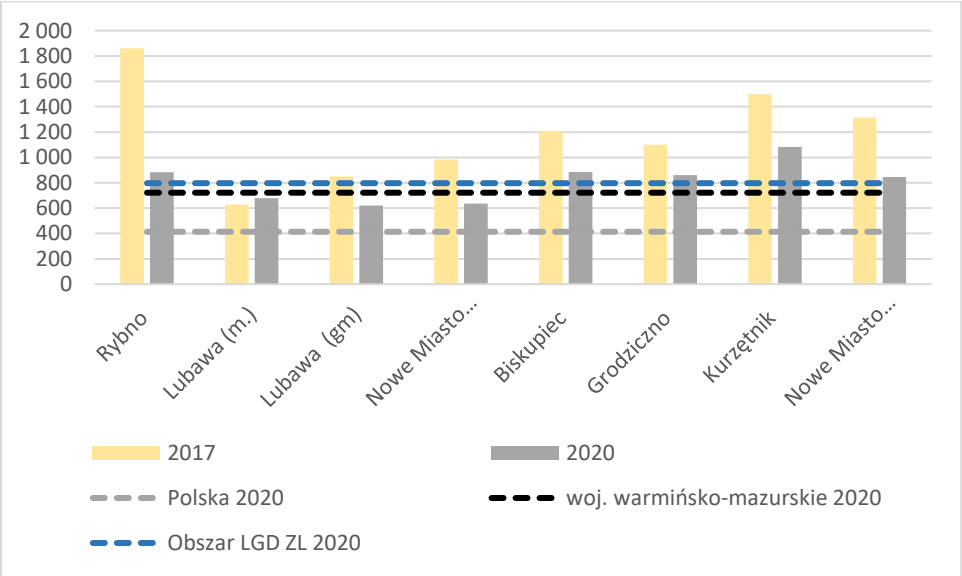

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (16.08.2022 r.)

[14] Wydatki społeczne: świadczenia na rzecz osób fizycznych, Domy pomocy społecznej, zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, ośrodki pomocy społecznej

O problemach społeczności stanowi liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. W 2021 roku liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 3862, co stanowi 5,4 % mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska. W stosunku do roku 2017 nastąpił spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej o 28,1 %.

Liczba gospodarstw domowych w latach 2017-2021 na obszarze LGD korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wzrosła/spadła o 17,7 % (o 478 rodzin).

Najczęstszym powodem udzielania wsparcia jest ubóstwo i bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, a także potrzeba ochrony macierzyństwa i wielodzietność.

Tabela 8. Problemy społeczne, ubóstwa i wykluczenia społecznego

Wyszczególnienie gmin	Wyszczególnienie negatywnych zjawisk
Rybno	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. **Problemy ubóstwa:** Wysoka stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym). Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród osób młodych (poniżej 35 roku życia). Niski poziom dochodów mieszkańców. Mała aktywność gospodarcza mieszkańców. **Problemy wykluczenia społecznego:** Brak miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Ograniczone godziny otwarcia przedszkola. Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców. Niezadowalający stan techniczny dróg. Brak ścieżek rowerowych. Ograniczona dostępność poradni psychologiczno-pedagogicznej. Brak domu pomocy społecznej. Ograniczone możliwości wsparcia osób senioralnych (całodobowe). Ograniczona dostępność infrastruktury rekreacyjnej i sportowej.
Lubawa (m)	**Problemy społeczne:** Niekorzystne trendy demograficzne (starzejące się społeczeństwo, ujemne saldo migracji). Rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze. Brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych. Słaba integracja społeczna mieszkańców. Bierna postawa mieszkańców do udziału w różnego rodzaju projektach. **Problemy ubóstwa:** Brak mieszkań chronionych oraz zbyt mały zasób mieszkań komunalnych i socjalnych na terenie miasta. Duża liczba osób długotrwale bezrobotnych w strukturze bezrobotnych. Problem osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej w związku z brakiem wykształcenia, doświadczenia zawodowego, bierną postawą i wyuczoną nieporadnością życiową.

	Stosunkowo niskie dochody mieszkańców. **Problemy wykluczenia społecznego:** Brak domu dziennego pobytu dla osób starszych. Brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Brak podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne. Bariery architektoniczne. Niezadowalający stan techniczny dróg. Słabo rozwinięty system komunikacji zbiorowej. Transport niedostosowany do osób z niepełnosprawnością.
Lubawa (gm.)	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. Słaba integracja społeczna mieszkańców. Słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty. **Problemy ubóstwa:** Niski poziom dochodów mieszkańców. Mała aktywność gospodarcza mieszkańców. Niedostosowanie systemu kształcenia do realnego zapotrzebowanie rynku pracy. **Problemy wykluczenia społecznego:** Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców. Niezadowalający stan techniczny dróg. Brak gminnego centrum kultury. Brak domu dziennego pobytu dla osób starszych. Ograniczona liczba miejsc w żłobku prywatnym. Ograniczone godziny otwarcia przedszkola.
Nowe Miasto Lubawskie (m)	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. Niski stopień zaangażowania mieszkańców w życie publiczne, np. niewielki udział konsultacjach społecznych. **Problemy ubóstwa:** Wzrastająca stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym). Niskie wykształcenie i kwalifikacje zawodowe osób długotrwałe bezrobotnych. Ograniczone możliwości rynku pracy. Brak atrakcyjnej oferty edukacyjnej - ponadpodstawowej, dostosowanej do lokalnego rynku pracy. Stosunkowo niskie dochody mieszkańców. **Problemy wykluczenia społecznego:** Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców. Niezadowalający stan techniczny dróg. Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród osób młodych (poniżej 35 roku życia). Braki w infrastrukturze drogowej. Brak alternatywnych rozwiązań w zakresie całodobowej opieki osobami starszymi oraz osobami ze szczególnymi potrzebami.

	Brak środków na odnowienie zabytków i włączenie ich do oferty turystycznej. Niewystarczająca liczba, jakość i różnorodność wydarzeń kulturalnych skierowanych do wszystkich grup wiekowych (szczególnie młodzieży).
Biskupiec	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Uzależnienie mieszkańców gminy od pomocy społecznej. Stosunkowo słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty. **Problemy ubóstwa:** Wzrastająca stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym) Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród osób młodych (poniżej 35 roku życia). Niski poziom dochodów mieszkańców. Mała aktywność gospodarcza mieszkańców. **Problemy wykluczenia społecznego:** Brak miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Ograniczone możliwości wychowania przedszkolnego (godziny otwarcia). Brak świetlic szkolnych. Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców. Braki w infrastrukturze drogowej (drogi, chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenia). Niewystarczająca liczba miejsc rekreacji, spotkań, różnej aktywności mieszkańców. Brak oferty dla młodzieży. Ograniczone możliwości korzystania z placówek dla osób starszych (godziny otwarcia i dojazdy).
Grodziczno	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. **Problemy ubóstwa:** Wzrastająca stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym). Brak działań sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Niski poziom dochodów mieszkańców. Mała aktywność gospodarcza mieszkańców. Nierealizowanie programów lub projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem. Szara strefa wśród bezrobotnych. **Problemy wykluczenia społecznego:** Brak miejsc opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Brak na terenie gminy placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (np. świetlice środowiskowe).

	Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego adresowana do dzieci i młodzieży. Niepodejmowanie działań mających na celu stwarzanie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowe. Niewystarczające likwidowanie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym.
Kurzętnik	**Problemy społeczne:** Spadek liczby mieszkańców. Starzejące się społeczeństwo. Niekorzystna prognoza demograficzna. Słaba integracja społeczna mieszkańców. Stosunkowo słabe wyniki egzaminu maturalnego. **Problemy ubóstwa:** Wzrastająca stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym). Niski poziom dochodów mieszkańców. Mała aktywność gospodarcza mieszkańców. **Problemy wykluczenia społecznego:** Brak domu pomocy społecznej i domu dziennego pobytu dla osób starszych. Niezadowalający stan techniczny dróg. Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców.
Nowe Miasto Lubawskie (gm.)	**Problemy społeczne:** Starzejące się społeczeństwo. Brak organizacji pozarządowych zajmujących się problemami bezrobocia, bezdomnych, osób uzależnionych, osób niepełnosprawnych. Wzrastająca liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Wysoka liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, ubóstwa i bezrobocia. Słaba integracja społeczna mieszkańców. Stosunkowo słabe wyniki egzaminu ósmoklasisty. **Problemy ubóstwa:** Wzrastająca stopa bezrobocia (liczona jako udział osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym). Wysoki wskaźnik bezrobocia wśród osób młodych (poniżej 35 roku życia). Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych i socjalnych. Niedostosowanie systemu kształcenia do realnego zapotrzebowanie rynku pracy. Brak terenów inwestycyjnych. Gospodarka oparta głównie na rolnictwie. Brak rozwiniętej infrastruktury przemysłowej. Niski poziom dochodów mieszkańców. Dyskryminacja płciowa (rynek pracy). **Problemy wykluczenia społecznego:** Niedostatecznie rozwinięta przestrzeń użyteczności publicznej. Brak domu dziennego pobytu dla osób starszych. Brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (jak np. świetlice środowiskowe).

	Brak domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych. Brak podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne. Utrudniona dostępność usług z zakresu ochrony zdrowia oraz brak aptek na terenie gminy. Niezadowalający stan techniczny dróg. Wykluczenie komunikacyjne mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Miasta Lubawa do 2030 roku, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubawa na lata 2022-2026, Strategii rozwoju gminy miejskiej Nowe Miasto Lubawskie na lata 2022-2030, Strategii Rozwoju Gminy Biskupiec na lata 2021-2026, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie na lata 2022-2026, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grodziczno na lata 2019-2024, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Nowe Miasto Lubawskie na lata 2021-2025, Strategii rozwoju Gminy Nowe Miasto Lubawskie na lata 2016-2025, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Lubawa na lata 2021 – 2027

Rozdział IV. Sfera gospodarcza

1. Przedsiębiorczość

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2021 roku na obszarze działalności LGD Ziemia Lubawska było zarejestrowanych 5 881 podmiotów gospodarczych. Na przestrzeni ostatnich 5 lat **liczba przedsiębiorstw wzrosła o 17,6%** (880). 97% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach należących do LGD Ziemia Lubawska działało w sektorze prywatnym (5 699). Natomiast w sektorze publicznym, który reprezentuje takie działy jak administracja, bezpieczeństwo publiczne, ochrona zdrowia i edukacja było zarejestrowanych 173 podmioty gospodarcze. Na terenie gmin nie ma zarejestrowanych przedsiębiorstw państwowych, natomiast zarejestrowane są stowarzyszenia i organizacje społeczne (238) oraz spółdzielnie (30) i fundacje (18). 4 629 przedsiębiorców są osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Wyszczególnienie gmin	2017	2018	2019	2020	2021
Rybno	421	441	474	512	544
Lubawa (m.)	880	895	926	964	995
Lubawa	541	572	617	653	683
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	1 055	1 058	1 069	1 105	1 130
Biskupiec	604	615	645	669	692
Grodziczno	327	351	368	386	397
Kurzętnik	617	637	668	696	727
Nowe Miasto Lubawskie	556	592	626	664	713
Obszar LGD ZL	**5 001**	**5 161**	**5 393**	**5 649**	**5 881**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (18.08.2022 r.)

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem przeciwdziałającym niekorzystnym procesom społeczno-ekonomicznym, takim jak bezrobocie, wykluczenie, marginalizacja. Stopień rozwoju przedsiębiorczości na badanym obszarze zobrazowano za pomocą wskaźnika przedsiębiorczości wyrażonego jako podmioty na 1000 mieszkańców ogółem.

Wykres 10. Podmioty na 1000 mieszkańców ogółem

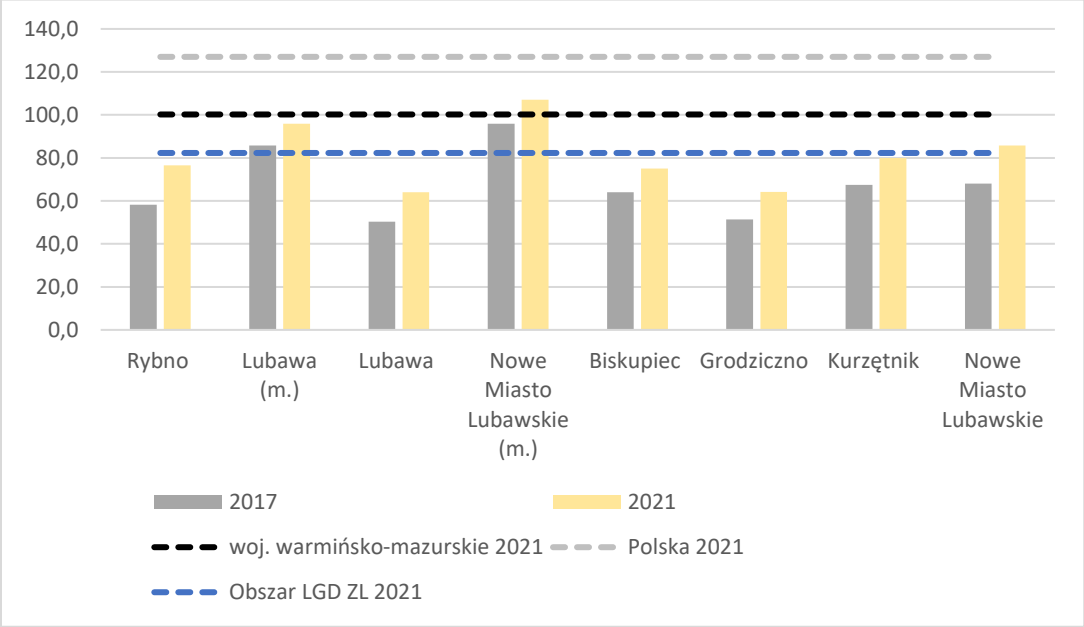

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (18.08.2022 r.)

Analizując powyższy wykres należy stwierdzić, że przedsiębiorczość na obszarze LGD Ziemia Lubawska wzrasta w stosunku do liczby mieszkańców. Jednakże otrzymany wskaźnik (82,3) jest niższy od wartości wskaźnika otrzymanego dla województwa warmińsko-mazurskiego (100,2) i Polski (127), dlatego też można uznać, że obszar LGD Ziemia Lubawska jest **słabo rozwinięty gospodarczo**.

Badając liczbę podmiotów gospodarczych pod względem wielkości aż **95% ogółu podmiotów zarejestrowanych** na obszarze LGD Ziemia Lubawska (5 643) stanowią **mikroprzedsiębiorstwa** zatrudniające do 9 osób. 3,4% (198) to przedsiębiorstwa zatrudniające od 10 do 49 osób, a 37 pracodawców (0,6%) zatrudnia powyżej 49 osób. Na analizowanym obszarze funkcjonują dwa przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 250 osób do 999 i jedno powyżej 1000 pracowników.

Wykres 11. Podmioty według klas wielkości w 2021 roku

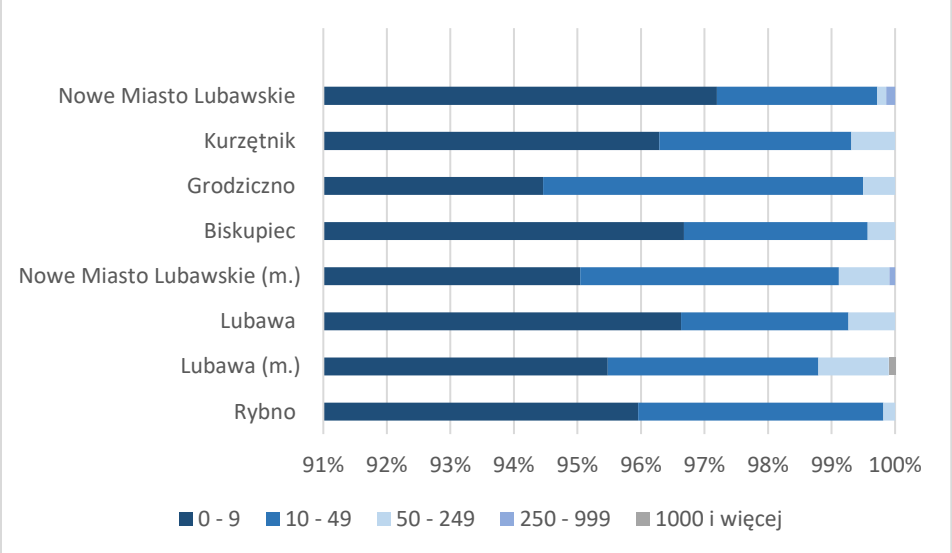

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (18.08.2022 r.)

Najbardziej rozwiniętymi rodzajami działalności gospodarczej prowadzonymi na terenie LGD Ziemia Lubawska w 2021 roku były działalności z sekcji F – budownictwo (1154 podmiotów), a w dalszej kolejności związane z handlem hurtowym i detalicznym (1064), przetwórstwem przemysłowym (645).

Dominującą gałęzią przemysłu jest przemysł drzewny, głównie meblarski i wyrobów stolarskich, w tym galanterii drzewnej, stolarki budowlanej oraz tartaczny. Największe firmy tej branży znajdują się w Lubawie i Nowym Mieście Lubawskim.
Typowo rolniczą gminą jest gmina Biskupiec. Natomiast gmina Rybno, Kurzętnik, Grodziczno i Nowe Miasto Lubawskie mają charakter rolniczo-turystyczny, a gmina wiejska Lubawa rolniczo-przemysłowy.

Najwięksi pracodawcy obszaru:
- w Lubawie:
IKEA Industry Poland sp. z o.o. (branża meblarska), Szynaka Meble Sp. z o.o. (branża meblarska), Libro (branża meblarska), Intek Sp. z o.o. (branża budowlano-konstrukcyjna), Lubawa S.A. (produkcja specjalistycznej odzieży dla służb mundurowych oraz produktów bezpieczeństwa i higieny pracy), Spółdzielnia Mleczarska „Mlekovita", oddział w Lubawie, F.H.U. Szkłomal (obróbka szkła, głównie dla przemysłu meblarskiego), Przetwórnia Owoców i Warzyw, Lubawskie Przedsiębiorstwo Budowlane Zdzisław Wierzbowski**.**
- w Nowym Mieście Lubawskim:
Fabryka Mebli Szynaka Sp. z o.o. (sektor drzewny/meblarski), MM Szynaka-Interline Sp. z o.o. (sektor drzewny/meblarski), Finishparkiet Fabryka Parkietu Z. Dąbrowski (sektor meblarski), Przedsiębiorstwo Drzewne Jawor A. Gawiński (sektor meblarski), OiKO Fabryka Mebli M. Gierszyński (sektor meblarski), Gal-Drew S.C. Zakład Przemysłu Drzewnego (sektor drzewny/meblarski), Zakład Produkcyjno-Usługowo-Stolarski R. Sonnenfeld (sektor drzewny/meblarski), F.P.H.U Paspol (sektor drzewny/ meblarski), Haber Yachts Sp. z o.o. (stocznia jachtowa), Zakład Produkcyjny Elit Sp. J. (motoryzacja, produkcja z metalu i tworzyw sztucznych), IWMAR (produkcja materiałów ściernych), Dawo Opakowania (produkcja opakowań).
- w gminie Kurzętnik:
Expom S.A., Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonów "PREFABET-KURZĘTNIK" Sp. z o.o.
- w gminie Biskupiec:
PPUH Ziemar Sp. z o.o. Szwarcenowo, Doorsy Bielice, Dallas Biskupiec, F.P.H.U Paweko Mierzyn, Dominik PUH Mierzyn, PHPU Admar Szwarcenowo.
- w gminie Grodziczno:
Producent Mebli Łazienkowych ORiSTO Sp. z o.o., TARTAK LORKI, F.U.H. „TRANS" Jan Kniczek, GALBET Sp. z o.o., BIOGAL Sp. z o.o.
- w gminie Rybno:
Mtap Szymon Standarski, DigooArti
- w gminie Lubawa:
Constract Export-Import Sp. z o.o. (branża meblowa, produkcja elementów drewnianych dla przemysłu meblarskiego); P.P.U.H LIBRO Danuta Liberacka (tartak, produkty tartaczne), Plast – Fol sp. z o.o. (produkcja folii), VBCH Piotr Wiergowski (produkcja mebli), MUSA Alicja Musiał Tadeusz Musiał Spółka Jawna (branża hotelowa i budowlana, sprzedaż paliw), Drewhit (produkcja drewnianych nóg, stelaży, mat), PPHU DREWNEKS Mirosław Maciołek (obróbka drewna i materiałów drewnopochodnych), PPHiU DREW-STOL Cezary Jakubowski (produkcja mebli, pokryć dachowych); Pałac Mortęgi Hotel&Spa, Hotel Copernicus i Zielony Zakątek (usługi hotelarskie); Zajazd gastronomiczny Tropicana, Zajazd Biały domek (usługi gastronomiczne).
- w gminie Nowe Miasto Lubawskie:

Przedsiębiorczość społeczna na obszarze LGD Ziemia Lubawska:

1. Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska w Kurzętniku z/s w Marzęcicach (produkcja wędlin i mięs);
2. Spółdzielnia Socjalna Kacze Bagno Miejsce Inicjatyw Pozytywnych w gm. Kurzętnik (pozaszkolne formy edukacji);
3. Spółdzielnia Socjalna Obiadek w gm. Grodziczno (usługi gastronomiczne);
4. Spółdzielnia Socjalna Barometr w gm. Nowe Miasto Lubawskie (działalność rozrywkowa i rekreacyjna);
5. Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna Blask w gm. Nowe Miasto Lubawskie.

2. Rynek pracy

Według danych GUS w 2021 r. na terenie LGD Ziemia Lubawska pracowało[15] 15 404 osób, które stanowiły 5,43 % pracujących z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, w tym kobiety stanowiły 46,88 % (7221). Liczba osób pracujących w porównaniu do 2017 r. spadła o 0,12% (o 193 osoby).

Tabela 10. Liczba pracujących w latach 2017-2021

Wyszczególnienie gmin	2017	2018	2019	2020	2021
Rybno	1 021	1 055	1 062	1 032	982
Lubawa (m.)	5 533	5 326	5 318	5 182	5 191
Lubawa	1 816	1 819	1 809	1 866	1 925
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	3 161	3 118	3 086	2 991	3 041
Biskupiec	1 138	1 169	1 053	1 030	1 033
Grodziczno	606	688	772	781	768
Kurzętnik	1 577	1 568	1 729	1 783	1 772
Nowe Miasto Lubawskie	745	782	720	717	692
Obszar LGD ZL	**15 597**	**15 525**	**15 549**	**15 382**	**15 404**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (19.08.2022 r.)

28,27 % aktywnych zawodowo mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 38,33 % w przemyśle i budownictwie, a 11,63% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,1 % pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)[16].

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska 5 557 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 4941 pracujących przyjeżdża do pracy spoza obszaru - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -616 [17].

[15] Wg faktycznego miejsca pracy. Dane dotyczą podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących 10 i więcej osób oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących. Dane nie obejmują pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

[16] Na podstawie danych portalu Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl

[17] Na podstawie danych portalu Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl

Wykres 12. Saldo osób wyjeżdżających do innych gmin i przyjeżdżających spoza gminy

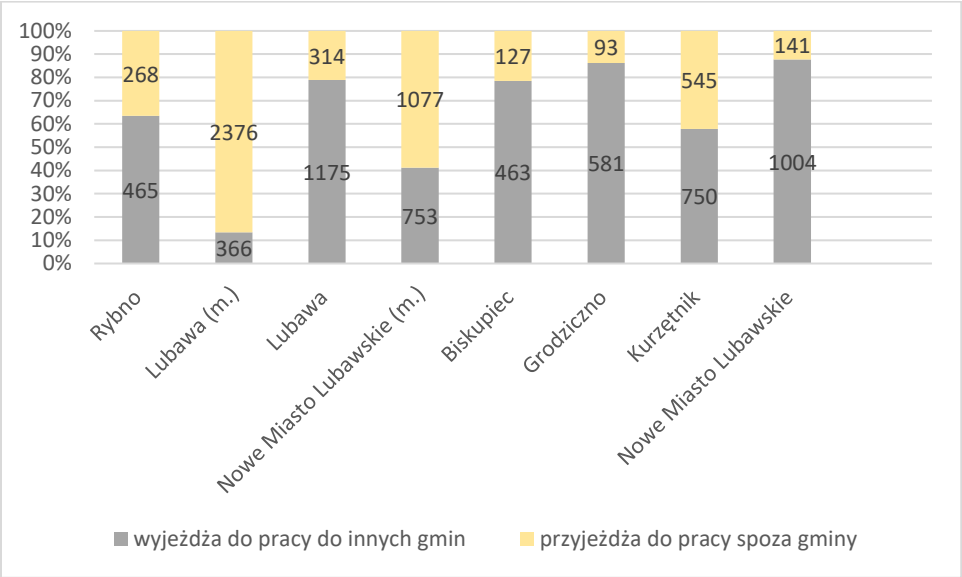

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (19.08.2022 r.)

Ponadto na badanym obszarze występuje tzw. „szara strefa", czyli praca nierejestrowana. Z punktu widzenia makroekonomicznego praca nierejestrowana nie stanowi źródła podatków dochodowych, co wpływa na mniejszy budżet JST i na ograniczone możliwości inwestycyjne gmin. Osoby pracujące w „strefie szarej" uzyskują świadczenia społeczne (np. świadczenia rodzinne, dodatki mieszkaniowe, świadczenia z pomocy społecznej), choć ich rzeczywiste dochody kształtują się na poziomie wyższym niż określone dla tych świadczeń progi dochodowe.[18]

3. Bezrobocie

Liczba osób pozostających bez pracy na obszarze LGD Ziemia Lubawska i zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w Działdowie, Iławie oraz Nowym Mieście Lubawskim wyniosła na koniec 2021 roku 1 981, w tym 1 203 kobiet (60,73 %). Na przestrzeni ostatnich 5 lat, liczba osób bezrobotnych ulegała wahaniom i w badanym roku nastąpił wzrost bezrobocia o 0,35 % w stosunku do roku 2017.

Najwięcej osób pozostających bez pracy było w 2020 roku, co wiązało się z występowaniem pandemii COVID-19, która oznaczała poważny wstrząs dla całej gospodarki światowej, a jej skutki społeczne i ekonomiczne były bardzo dotkliwe. Kryzys wywołany pandemią koronawirusa zachwiał również rynkiem pracy. Liczba bezrobotnych w 2020 roku wzrosła o 174 (9,5 %) w stosunku roku poprzedniego, w którym było najmniej osób pozostających bez pracy (1 839).

[18] Przyczyny pracy nierejestrowanej, jej skala, charakter i skutki społeczne, Warszawa, 2008 r., s.13

Tabela 11. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2017-2021

Wyszczególnienie gmin	2017	2018	2019	2020	2021
Rybno	418	405	351	344	249
Lubawa (m.)	128	177	149	121	117
Lubawa	90	115	96	97	72
Nowe Miasto Lubawskie (m.)	321	326	294	363	370
Biskupiec	381	344	318	359	406
Grodziczno	169	172	174	201	195
Kurzętnik	233	219	211	232	289
Nowe Miasto Lubawskie	238	234	246	296	283
Obszar LGD ZL	**1 978**	**1 992**	**1 839**	**2 013**	**1 981**

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (19.08.2022 r.)

Analizując rynek pracy w poszczególnych gminach na koniec 2021 roku, należy zwrócić uwagę, że **tylko w trzech gminach nastąpił spadek bezrobocia**. Największe pozytywne zmiany zaobserwowano w gminie Rybno (spadek bezrobocia o 40,43 % w stosunku do 2017 roku), Lubawa (20 %) oraz w mieście Lubawa (8,59 %). Natomiast największy wzrost osób pozostających bez pracy nastąpił w gminie Kurzętnik (24 % w stosunku do 2017 roku), Grodziczno (15,38 %), w mieście Nowo Miasto Lubawskie (15,26 %).

Stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach jest następująca:

- działdowski – 11,6 %,
- iławski – 3,9 %,
- nowomiejski – 9,3 %.

Natomiast **stopę bezrobocia na obszarze LGD Ziemia Lubawska oraz w poszczególnych gminach** można zweryfikować na podstawie wskaźnika *udział bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym* na obszarze LGD na koniec 2021 roku wynosił 4,6 % i był niższy od poziomu właściwego dla województwa warmińsko-mazurskiego (5,0 %) oraz Polski (4,0 %).

Największa stopa bezrobocia obliczana według powyższego wskaźnika, występowała w gminie Biskupiec (7,1 %), w mieście Nowe Miasto Lubawskie (6,0 %) oraz w gminie Rybno (5,6 %). Natomiast najmniejszy odsetek osób pozostających bez pracy znajdował się w gminie Lubawa (1,1 %) oraz w mieście Lubawa (1,9 %).

Wykres 13. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2017 i 2021 roku

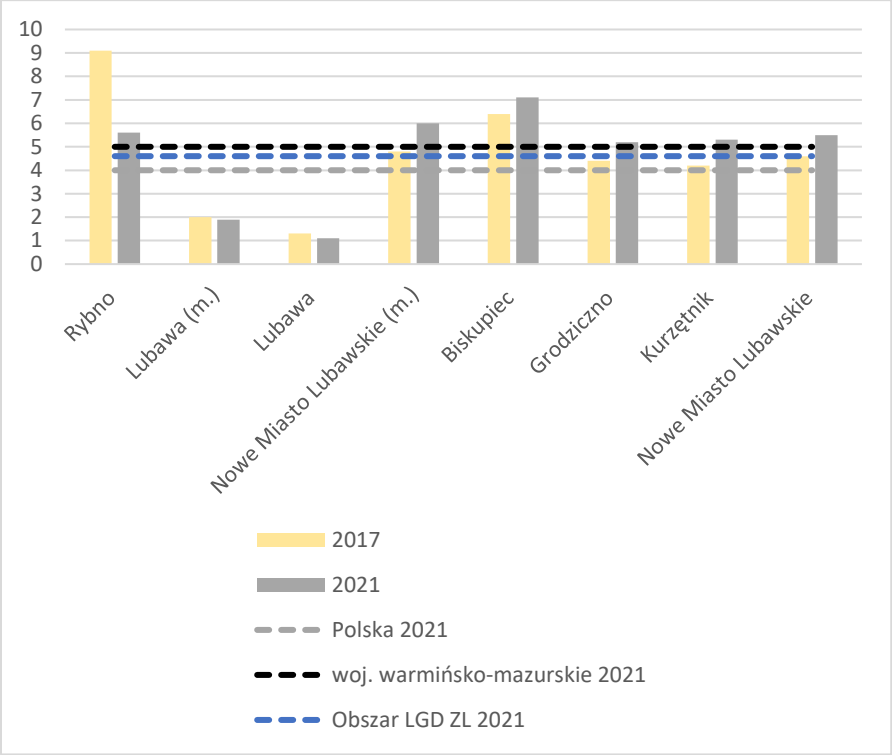

Źródło: opracowanie na podstawie BDL, GUS (19.08.2022 r.)

Charakterystyka osób bezrobotnych

Analizę osób pozostających bez pracy przeprowadzono na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy.

Na obszarze wsparcia LSR **największe bezrobocie występuje wśród osób 25-34 r.ż.** (606 osób, 30,75 %), a najmniejsze – powyżej 54 roku życia (13,99 %).

Tabela 12. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP (2021 rok)

Wyszczególnienie gmin	bezrobotni zarejestrowani wg wieku				
	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
Rybno	36	63	58	47	35
Lubawa (m.)	14	37	27	23	16
Lubawa	14	22	13	13	10
Nowe Miasto Lubawskie (m)	36	119	90	75	50
Nowe Miasto Lubawskie	48	95	59	40	41
Biskupiec	74	126	77	73	56
Grodziczno	28	64	35	33	35
Kurzętnik	55	80	74	46	34
Obszar LGD ZL	**305**	**606**	**433**	**350**	**277**

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim

Najwięcej osób pozostających bez pracy w przedziale wiekowym 25-34 lata jest w gminie Biskupiec (126 osób) oraz w mieście Nowe Miasto Lubawskie (119 osób), a najmniej – w mieście Lubawa (22 osoby).

Największa grupa osób bezrobotnych z obszaru LGD Ziemia Lubawska posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe (702 osoby, 35,44 %).

Tabela 13. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg, wykształcenia (2021 rok)

Wyszczególnienie gmin	bezrobotni zarejestrowani wg wykształcenia			
	wyższe	średnie	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
Rybno	12	84	91	62
Lubawa (m.)	19	36	34	28
Lubawa	8	25	23	16
Nowe Miasto Lubawskie (m)	33	113	126	98
Nowe Miasto Lubawskie	14	91	98	80
Biskupiec	22	120	144	120
Grodziczno	11	41	83	60
Kurzętnik	22	86	103	78
Obszar LGD ZL	**141**	**596**	**702**	**542**

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim

Najwięcej osób pozostających bez pracy wśród osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe było w gminie Biskupiec (144 osób) i mieście Nowe Miasto Lubawskie (126 osób).

Najwięcej osób bezrobotnych z obszaru wsparcia pozostaje bez pracy powyżej 24 miesięcy (474 osoby, 23,93 %).

Tabela 14. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg czasu pozostawania bez pracy

Wyszczególnienie gmin	bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawania bez pracy					
	1 m-c i mniej	1-3	3-6	6-12	12-24	powyżej 24
Rybno	22	46	36	33	45	67
Lubawa (m.)	23	29	27	14	12	12
Lubawa	14	25	6	11	14	2
Nowe Miasto Lubawskie (m)	32	51	57	63	85	82
Nowe Miasto Lubawskie	18	42	41	40	75	67
Biskupiec	27	53	57	55	84	130
Grodziczno	15	40	25	17	40	58
Kurzętnik	31	53	31	64	54	56
Obszar LGD ZL	**182**	**339**	**280**	**297**	**409**	**474**

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim

Analizując osoby pozostające bez pracy w poszczególnych gminach, należy zwrócić uwagę, że i w tym przypadku najwięcej takich osób było w gminie Biskupiec (130 osób) oraz mieście Nowe Miasto Lubawskie (82 osoby).

Najwięcej osób bezrobotnych z obszaru LGD Ziemia Lubawska ma staż pracy od 1 roku do 5 lat (608 osób, 30,69 %).

Tabela 15. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg stażu pracy

Wyszczególnienie gmin	bez stażu	1 rok i mniej	1-5	5-10	10-20	20-30	powyżej 30
Rybno	23	41	77	50	40	9	9
Lubawa (m.)	10	25	24	23	15	12	8
Lubawa	5	11	21	16	14	4	1
Nowe Miasto Lubawskie (m)	20	58	115	62	68	30	17
Nowe Miasto Lubawskie	29	42	87	55	41	19	10
Biskupiec	56	65	135	75	41	26	8
Grodziczno	23	21	59	38	32	19	3
Kurzętnik	23	42	90	55	50	24	5
Obszar LGD ZL	**189**	**305**	**608**	**374**	**301**	**143**	**61**

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim

Według sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim osoby, bezrobotne w szczególnej trudnej sytuacji na rynku pracy można podzielić na grupy: w wieku 24 i mniej, w wieku powyżej 50 lat, długotrwale bezrobotni (zarejestrowani powyżej 12 miesięcy), bez kwalifikacji zawodowych, osoby z niepełnosprawnościami.

Tabela 16. Bezrobotni zarejestrowani będący w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy

Wyszczególnienie gmin	w wieku 24 i mniej	w wieku powyżej 50 lat	długotrwale bezrobotni (zarejestrowani powyżej 12 m-cy)	bez kwalifikacji zawodowych	Osoby z niepełnosprawnościami
Rybno	36	73	146	66	15
Lubawa (m.)	14	29	24	35	11
Lubawa	14	19	16	21	7
Nowe Miasto Lubawskie (m)	36	84	208	125	47
Nowe Miasto Lubawskie	48	56	168	98	22
Biskupiec	74	88	238	164	40
Grodziczno	28	49	118	71	17
Kurzętnik	55	57	135	109	35
Obszar LGD ZL	**305**	**455**	**1053**	**689**	**194**

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań PUP w Iławie, Działdowie i Nowym Mieście Lubawskim

Skutki bezrobocia

Bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, generuje straty w produkcie narodowym brutto, osłabia rozwój gospodarczy, a także prowadzi do marginalizacji społecznej. Przedłużający się stan dezaktywizacji zawodowej powoduje pogorszenie sytuacji materialnej, minimalizację szans rozwojowych dzieci.

W przypadku występowania większej liczby osób długotrwale bezrobotnych na niewielkim terytorium, może dochodzić do degradacji społecznej tego obszaru.[19]

4. Rolnictwo i rynek rolny

Większość gmin znajdujących się na terenie LGD Ziemia Lubawska ma charakter rolniczy. Potwierdzeniem tego jest struktura użytkowania powierzchni. Grunty gospodarstw rolnych stanowią łącznie 81 207,25 ha (812,07 km^2), co stanowi 74,16% obszaru LGD, a 73 511,25 ha, tj. 67,13% ogólnej powierzchni obszaru LGD stanowią użytki rolne (uprawy trwałe, sady, łąki i pastwiska).

Na terenie LGD Ziemia Lubawska znajduje się 3 909 gospodarstw rolnych, z czego najwięcej jest o powierzchni do 20 ha (2894, 74%), a następnie od 20 do 100 ha (944, 24%), natomiast najmniej jest gospodarstw rolnych powyżej 100 ha (68, 2%). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego to 19,67 ha, a użytków rolnych 17,69 ha. Na przestrzeni ostatnich 10 lat średnia wielkość gospodarstwa rolnego wzrosła o 6,81 ha.

Wykres 14. Gospodarstwa rolne wg ich powierzchni (ha)

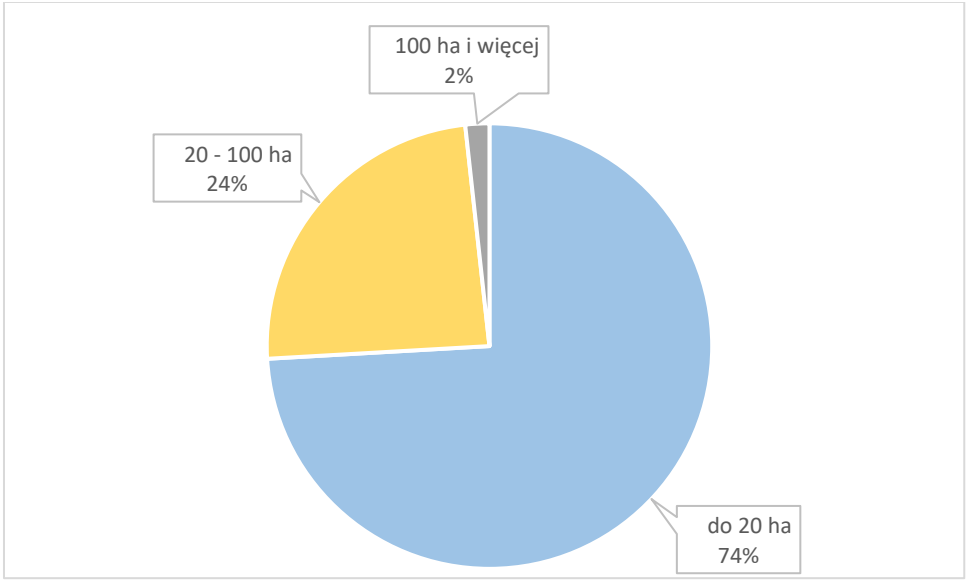

Źródło: GUS (dostęp 10.10.2022 r.)

Teren posiada dobre warunki naturalne do produkcji rolnej. Produkcja rolnicza ma wielokierunkowy charakter. Największą powierzchnię upraw zajmują zboża (84 %), a następnie rzepak i rzepik (12 %).

[19] Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie na lata 2022-2026

Wykres 15. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw

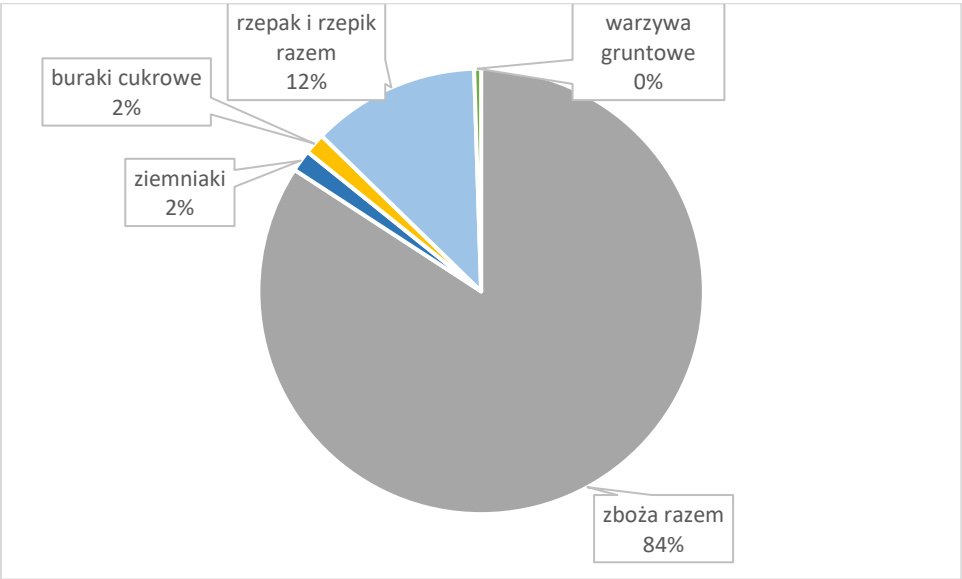

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2020 (dostęp 24.08.2022 r.)

Liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych wyniosła w 2020 roku 8 655, w tym 3 334 kobiet (38,52 %). Najwięcej osób pracuje w gminie Lubawa (28 %).

Najpoważniejszymi problemami oddziaływania rolnictwa na środowisko jest jego chemizacja i mechanizacja. Środki te, podnoszą wydajność, wpływają jednak negatywnie na glebę, środowisko przyrodnicze a także na zdrowie człowieka.

5. Produkty lokalne

Na obszarze LGD Ziemia Lubawska można **zakupić produkty lokalne**[20], w tym mające certyfikat sieci Dziedzictwa Kulinarnego Warmia Mazury Powiśle.

Sieć należy do Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego. Ideą utworzenia sieci i celem jej funkcjonowania jest połączenie produkcji lokalnych surowców rolnych z przetwórstwem i gastronomią, przez co tworzy się rynek na produkty lokalne i regionalne, wytwarzane w tradycyjny sposób.[21]

Produkty lokalne w sieci Dziedzictwa Kulinarnego Warmia Mazury Powiśle:

1. Masarnia z tradycją Dreszler - receptury wykorzystywane do produkcji wędlin pamiętają jeszcze czasy przedwojenne i oparte są na naturalnych przyprawach.
2. Rolniczy Handel Detaliczny SwojskaBaba.pl - swojskie potrawy, które oferowane są na jarmarkach, festynach i bezpośrednio w gospodarstwie.

Pozostałe produkty lokalne:

[20] Produkt lokalny został wyprodukowany lub wyhodowany w najbliższej okolicy. Jest on także produkowany w sposób nieprzemysłowy, niemasowy z lokalnych surowców przy użyciu lokalnych metod wytwórczych. Jak zwracają uwagę znawcy tematu, wyznacznikiem produktu lokalnego jest także jego popularność i rozpoznawalność wśród mieszkańców danego regionu, którzy w odróżnieniu od osób zewnątrz, mają stały kontakt z produktem.

[21] Internet, https://www.nowemiasto.com.pl/ti/w-sieci-dziedzictwa-kulinarnego.htm (dostęp 01.09.2022 r.)

1. Ryszard Barski „Wędzarnia ryb” - firma oferuje wędzone ryby (węgorz, pstrąg, sum, sielawa).
2. Eko-Mar Marian i Marzenna Wrzosek - specjalizuje się w produkcji serów.
3. PASIEKA – Zenon Knorps - oferuje miód rzepakowy, miód wielokwiatowy oraz lipowy i akacjowy.
4. PASIEKA – Henryk Krzemiński - specjalizuje się w produkcji miodu z mniszka lekarskiego, miodu rzepakowego, faceliowego oraz lipowego.
5. PASIEKA – Lesław Chyliński - oferuje miód lipowy oraz wielokwiatowy.
6. Gospodarstwo Pasieczne – Sławomir Wiśniewski – oferuje miód wielokwiatowy, rzepakowy, lipowy.
7. Masarnia Jacek Łukomski – produkcja wędlin.
8. Producent rolny Jan Ostrowski - sok z buraka.
9. Pasieka Jabłońscy.
10. Czarnina w Restauracji Zaf.
11. Młyn Produkcyjno – Handlowy „Młyn w Rynku”.
12. Gospodarstwo Ekologiczne Józefowicz.
13. PASIEKA Waldemar Bukowski.
14. PASIEKA Gabriel Łukaszewski.
15. Pasieka Rybno.
16. Koszelewski – hodowla ryb.
17. Swojskie Wyroby – wędliniarskie.
18. Browar nowomiejski.

Na uwagę zasługują lokalne wyroby rękodzielnicze oferowane m.in. przez:

1. Fabrykę Przedmiotów Wyjątkowych Hanna Karczyńska (miasto Nowe Miasto Lubawskie),
2. Manufakturę Zawodów Dawnych (miasto Nowe Miasto Lubawskie),
3. Metaloplastykę i Ceramikę Jarosław Mączkowski (miasto Nowe Miasto Lubawskie),
4. Pirografia Andrzej Niewski (miasto Nowe Miasto Lubawskie),
5. Julmat Handmade Danuta Złotowska (Targowisko Dolne, gmina Lubawa),
6. MaMania Magdalena Zawadzka-Wnuk (Montowo, gmina Grodziczno),
7. MAKALA Justyna Seklecka (gmina Kurzętnik).

Rozdział V. Wewnętrzna spójność obszaru LGD Ziemia Lubawska

Obszar LGD Ziemia Lubawska jest spójny wewnętrznie pod względem:

- historycznym – Ziemia Lubawska stanowi połączenie historycznych ziem: sasińskiej, pomezańskiej, chełmińskiej, lubawskiej i michałowskiej, dlatego też obszar cechuje się wielokulturowością mieszkańców. Ponadto Ziemia Lubawska ze względu na swoje tradycje historyczne ma rys społeczny wyróżniający się na tle innych części województwa i Polski. Pomimo wielokulturowości mieszkańców, na Ziemi Lubawskiej występuje patriotyzm lokalny;
- środowiskowym – według podziału Polski na krainy fizyczno-geograficzne obszar LGD Ziemia Lubawska leży na pograniczu czterech jednostek: Pojezierza Chełmińskiego, Pojezierza Iławskiego, Garbu Lubawskiego i Pojezierza Dobrzyńskiego i charakteryzuje się dużą zasobnością lasów, jezior, obszarów prawnie chronionych, w tym NATURA 2000;
- społecznym – charakteryzuje się podobnymi problemami demograficznymi: depopulacją, silną deformacja struktury wiekowej, niekorzystną prognozą demograficzną, oraz niewystarczającą infrastrukturą socjalną dla osób starszych, ograniczonymi możliwościami wychowania przedszkolnego i żłobkowego, niewystarczającą infrastrukturą kulturalną, sportową i rekreacyjną, wykluczenia komunikacyjnego mieszkańców;
- gospodarczym – średnią aktywnością mieszkańców, problemami wynikającymi z utrudnionego dostępu do rynku pracy (w szczególności kobiety opiekujące się dziećmi i osobami starszymi), bezrobociem. Ponadto cieki wodne (Drwęca i jej dopływy) tworzą naturalny szlak wodny, który jest potencjałem do zwiększenia turystyki.

Rozdział VI. Raport z konsultacji społecznych

1. Badanie ankietowe

Badania ankietowe zostały zrealizowane w terminie 18.08.2022 – 30.09.2022 roku. Ankieta była w wersji online i papierowej. Informacja o badaniu ankietowym była dostępna m.in. na stronie internetowej LGD Ziemia Lubawska oraz urzędów gmin i miast, w mediach społecznościowych, natomiast wersja papierowa była możliwa do wypełnienia w instytucjach publicznych (m.in. w urzędach gmin i miast, GOPS/MOPS, instytucjach kultury) oraz na spotkaniach konsultacyjnych. W wyniku badań **otrzymano 257 wypełnionych ankiet** (online – 194 i w wersji papierowej - 63).

Poniżej przeanalizowano poszczególne odpowiedzi. Na każde zadane pytanie, respondenci mogli wybrać do 3 odpowiedzi oraz wskazać dodatkowe swoje odpowiedzi.

Pyt. 1 Pana/Pani zdaniem mocne strony obszaru LGD Ziemia Lubawska to:

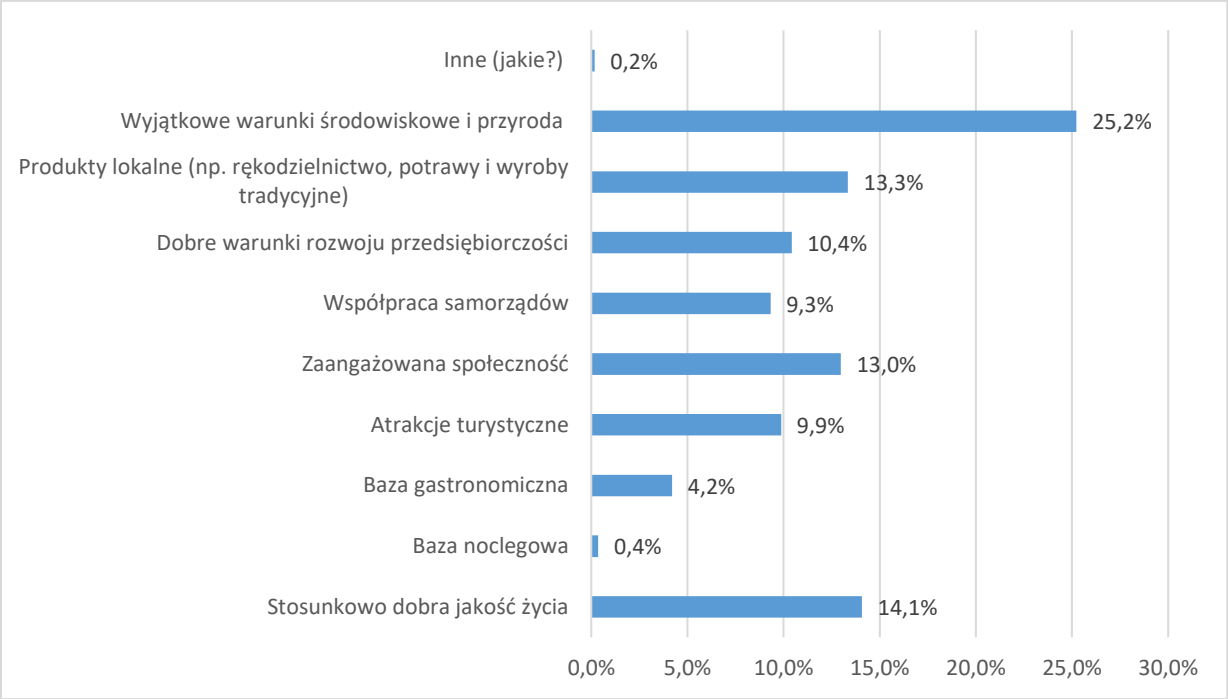

Zdaniem respondentów, największymi mocnymi stronami obszaru LGD Ziemia Lubawska są wyjątkowe warunki środowiskowe i przyroda (25,2 % i 138 udzielonych odpowiedzi), stosunkowo dobra jakość życia (14,1 %, 77 odpowiedzi) oraz produkty lokalne (np. rękodzielnictwo, potrawy i wyroby tradycyjne).

Pyt. 2 Pana/Pani zdaniem słabe strony obszaru LGD Ziemia Lubawska to:

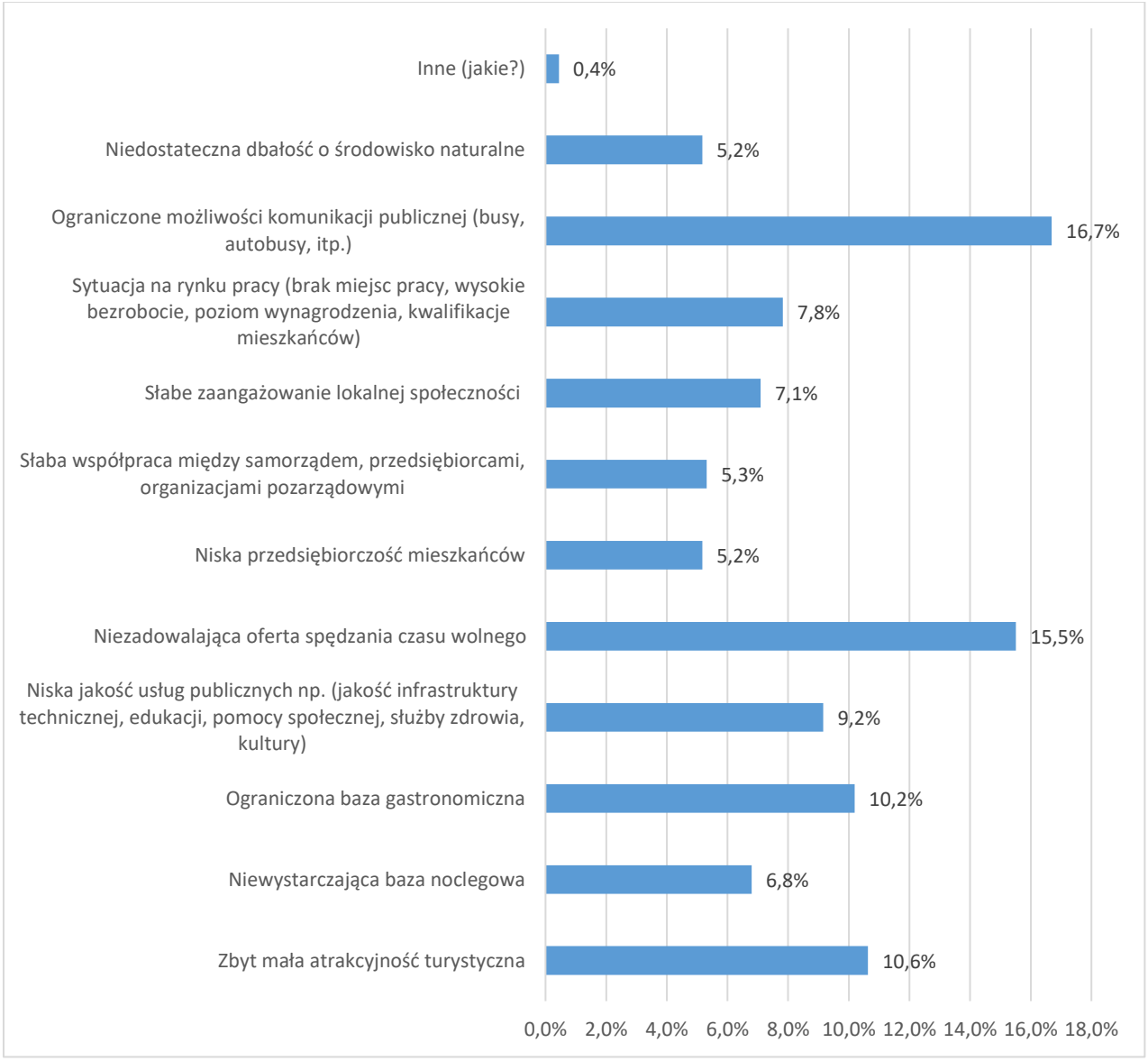

Natomiast według ankietowanych, największymi słabymi stronami obszaru LGD Ziemia Lubawska są: ograniczone możliwości komunikacji publicznej (busy, autobusy, itp.) (16,7 %, 113 odpowiedzi), niezadowalająca oferta spędzania czasu wolnego (15,5 %, 105 odpowiedzi) oraz zbyt mała atrakcyjność turystyczna (10,6 %, 72 odpowiedzi).

Ponadto respondenci wskazali swoje dodatkowe odpowiedzi: brak połączenia z innymi miastami: Iławą i Nowym Miastem Lubawskim, do dworca PKO w Bielicach (g,. Biskupiec); zbyt duża wycinka drzew, zanik terenów zielonych, duże zadymienie, niskie zarobki.

Pyt. 3. Pana/Pani zdaniem największa szansa dla obszaru LGD Ziemia Lubawska to:

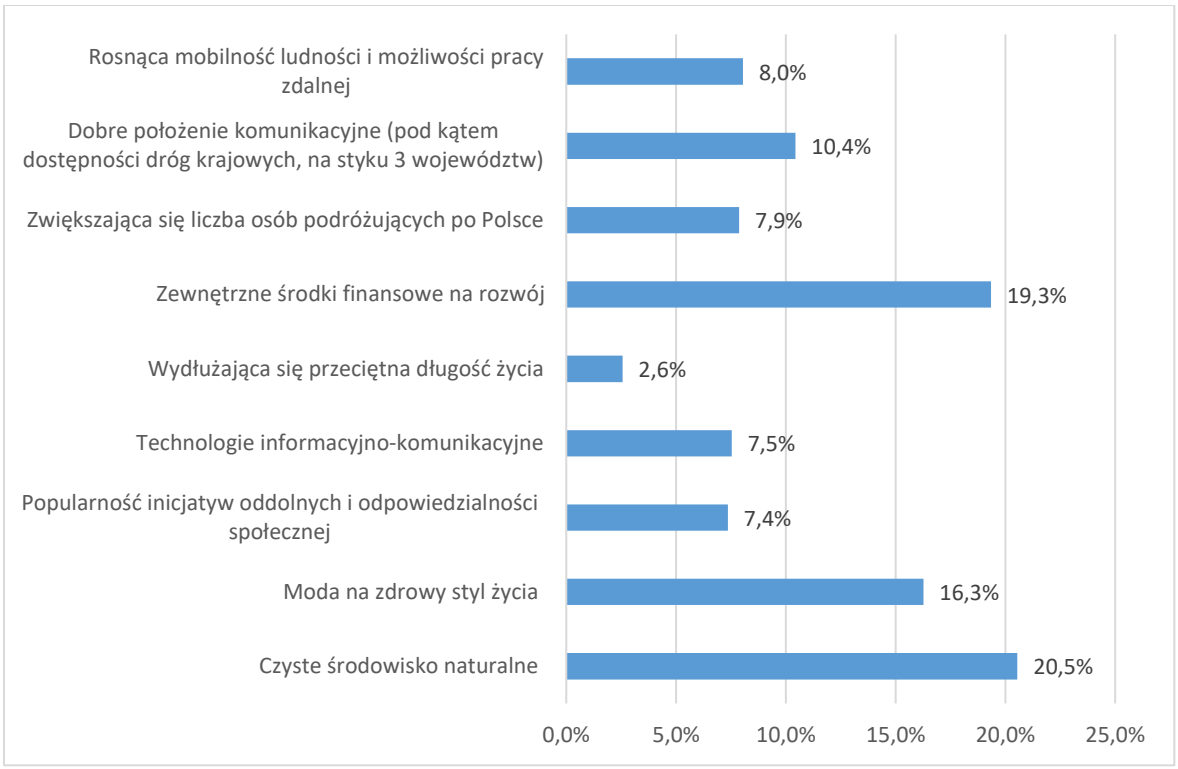

Według ankietowanych największą szansą rozwoju dla obszaru LGD Ziemia Lubawska są: czyste środowisko naturalne (20,5 %, 120 odpowiedzi), zewnętrzne środki finansowe na rozwój (19,3 %, 113 odpowiedzi) oraz moda na zdrowy styl życia (16,3 %, 95 odpowiedzi).

Pyt. 4. Pana/Pani zdaniem największe zagrożenie dla obszaru LGD Ziemia Lubawska to:

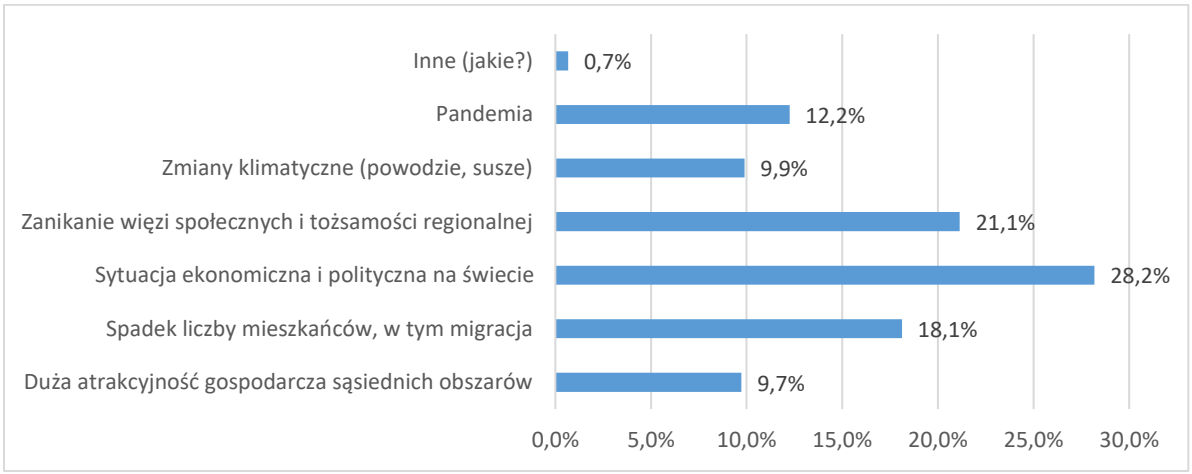

Zdaniem respondentów największymi zagrożeniami dla rozwoju obszaru LGD Ziemia Lubawska są: sytuacja ekonomiczna i polityczna na świecie (28,2 %, 168 odpowiedzi), zanikanie więzi społecznych i tożsamości regionalnej (21,1 %, 126 odpowiedzi) oraz spadek liczby mieszkańców, w tym migracja (18,1 %, 108 odpowiedzi).

Ponadto ankietowani wskazali dodatkowe swoje odpowiedzi na powyższe pytanie: problemy finansów publicznych na realizację inwestycji, brak węzła komunikacyjnego, większe zabetonowanie miasta, zero roślinności, brak kategorii komunikacji autobusowej do Iławy i Olsztyna.

Pyt. 5 Jakie działania, z jakiego zakresu, według Pana/Pani powinny być realizowane na obszarze LGD Ziemia Lubawska, w ramach LSR?

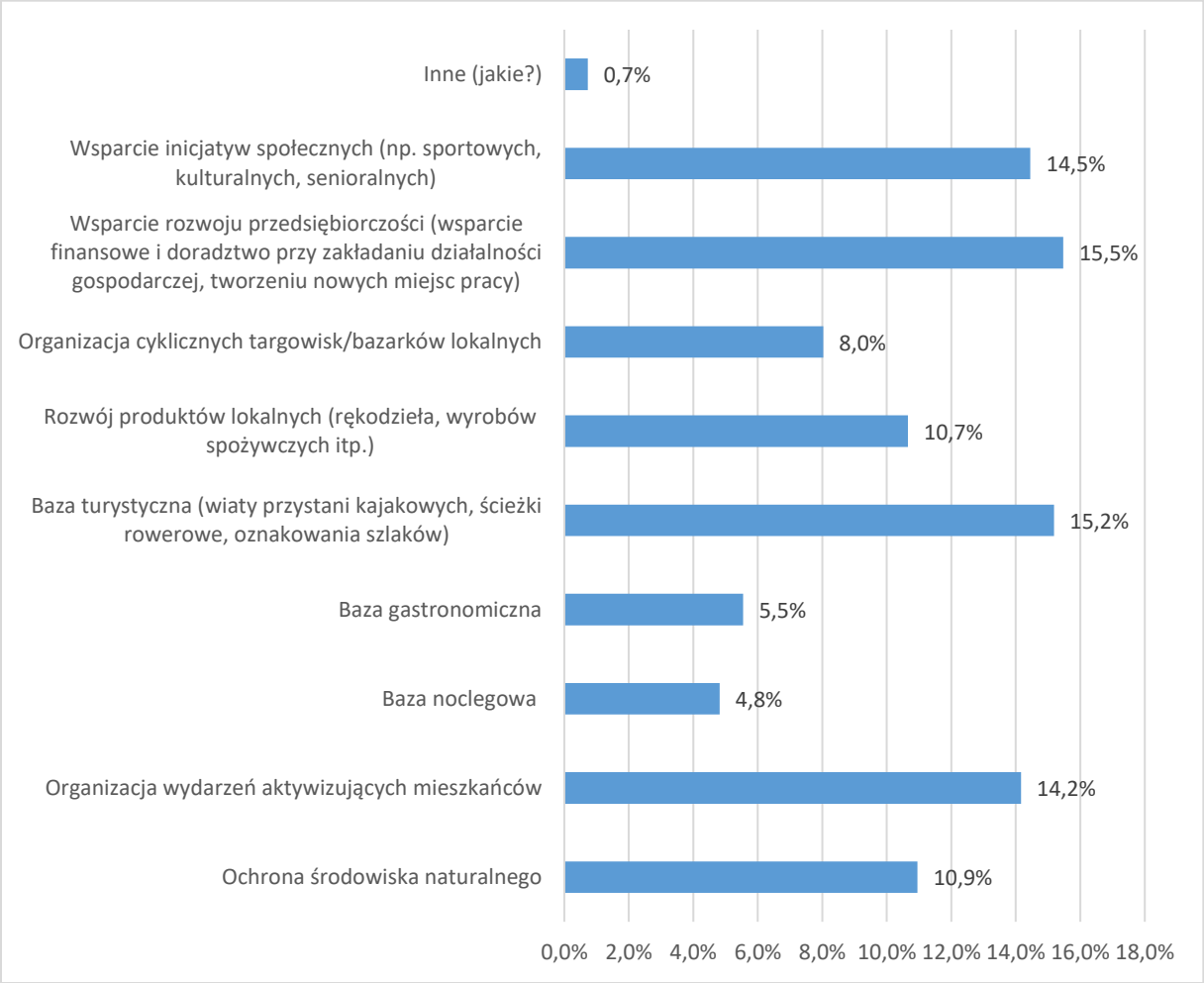

Największym oczekiwanym przez respondentów działaniem, jakie powinno być realizowane przez LGD Ziemia Lubawska jest wsparcie rozwoju przedsiębiorczości (wsparcie finansowe i doradztwo przy zakładaniu działalności gospodarczej, tworzeniu nowych miejsc pracy) – 15,5 %, 106 odpowiedzi. Ponadto biorący udział w ankiecie wskazali również rozwój bazy turystycznej (wiaty przystani kajakowych, ścieżki rowerowe, oznakowania szlaków) (15,2 %, 104 odpowiedzi) oraz wsparcie inicjatyw społecznych (np. sportowych, kulturalnych, senioralnych) – 14,5 % i 99 odpowiedzi.

Ponadto respondenci wskazali dodatkowe odpowiedzi: więcej placówek pomocy medycznej, dużo jest inicjatyw dla seniorów; nie ma prawie niczego interesującego dla ludzi młodych; znacząca poprawa komunikacji między miejscowościami; wsparcie młodych ludzi, którzy przeżywają trudności okresu dojrzewania i wczesnej dorosłości; zajęcia popołudniowe dla dzieci (np. taneczne) w wieku do 5 lat, rozwijające kreatywność.

Pyt. 6 Jakie grupy osób Pana/Pani zdaniem wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR?

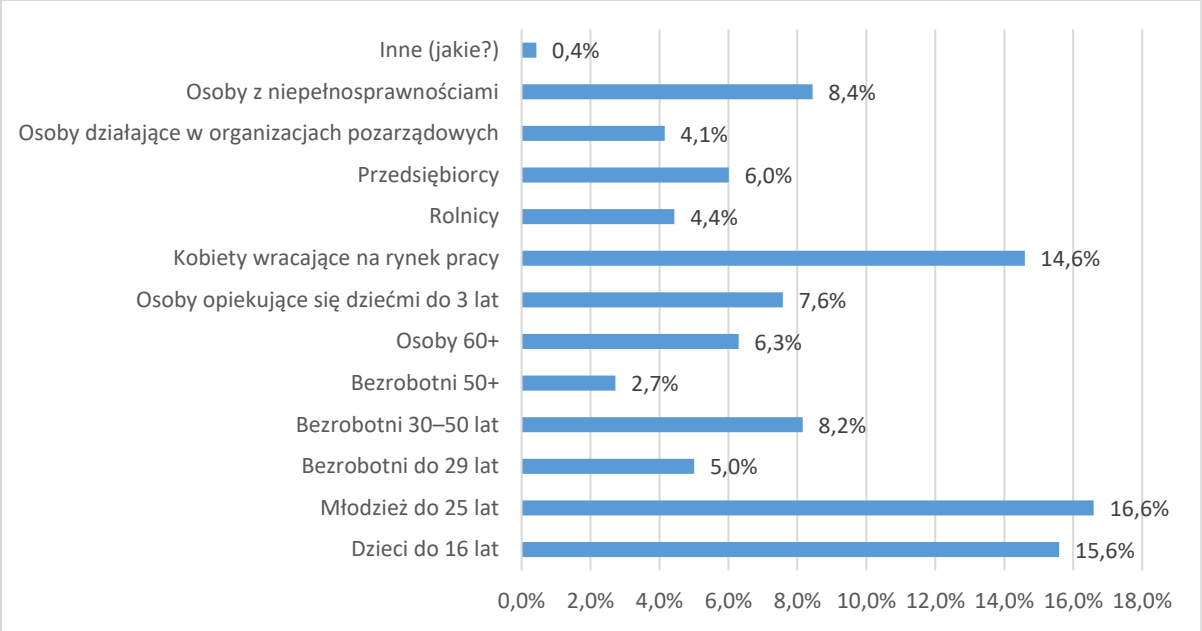

Według respondentów największym wsparciem w ramach wdrażania LSR wymaga młodzież do 25 roku życia (16,6 %, 116 odpowiedzi), dzieci do 16 lat (15,6 %, 109 odpowiedzi) oraz kobiety powracające na rynek pracy (14,6%, 102 odpowiedzi).

Ponadto ankietowani uważają również, że strategia powinna objąć wsparciem liderów organizacji, stowarzyszeń, osoby pracujące po 25 roku życia. Wskazano również, że każda grupa zasługuje na zaangażowanie i objęcie strategią.

Pyt. 7 Jakie Pana/Pani zdaniem powinny być efekty wdrażania LSR? *(produkty)*

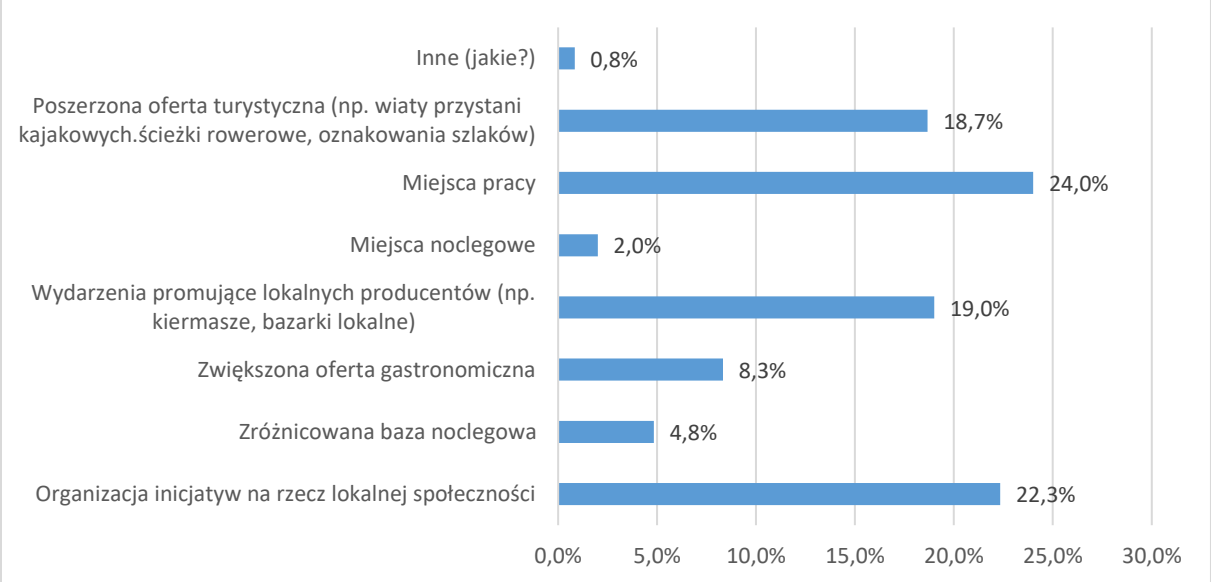

Według ankietowanych efektem wdrażania LSR w postaci wskaźników produktu powinny być w pierwszej kolejności miejsca pracy (24 5 %, 144 odpowiedzi), organizacja inicjatyw na rzecz lokalnej

społeczności (22,3 %, 134 odpowiedzi) oraz wydarzenia promujące lokalnych producentów (np. kiermasze, bazarki lokalne (19%, 114 odpowiedzi).

Ponadto respondenci wskazali dodatkowe odpowiedzi domy opieki dla starszych oraz ośrodki pomocy medycznej; stworzenie na rynku Nowego Miasta Lubawskiego w stylu Jarmarku Dominikańskiego; miejsca, w których bezpiecznie czuć się będą młodzi ludzie; poszerzenie atrakcji dla dzieci w wieku od 4 r.ż.; ścieżki rowerowe.

Pyt. 8. Jakie Pana/Pani zdaniem powinny być efekty wdrażania LSR? (rezultaty)

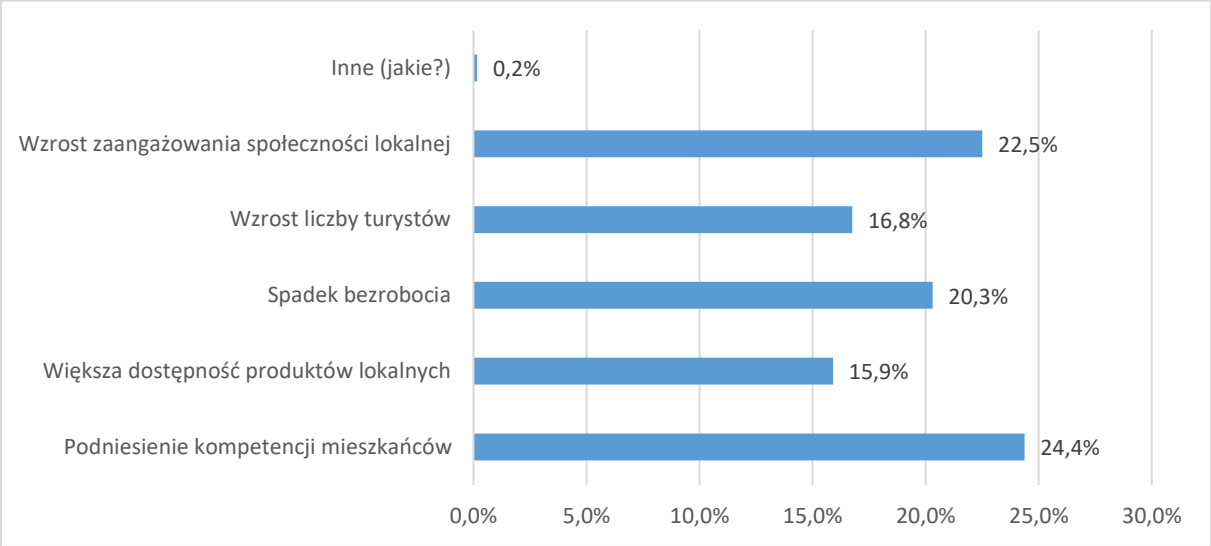

Respondenci najczęściej wskazywali następujące rezultaty wdrażania LSR: podniesienie kompetencji mieszkańców (24,4%, 144 odpowiedzi), wzrost zaangażowania społeczności lokalnej (22,5 %, 133 odpowiedzi) oraz spadek bezrobocia ()20,3 %, 120 odpowiedzi).

Pyt. 9 W jaki sposób chciałby/chciałaby Pan/Pani otrzymywać informacje o naborze wniosków o przyznanie pomocy na realizację zadań wdrażanych w ramach LSR?

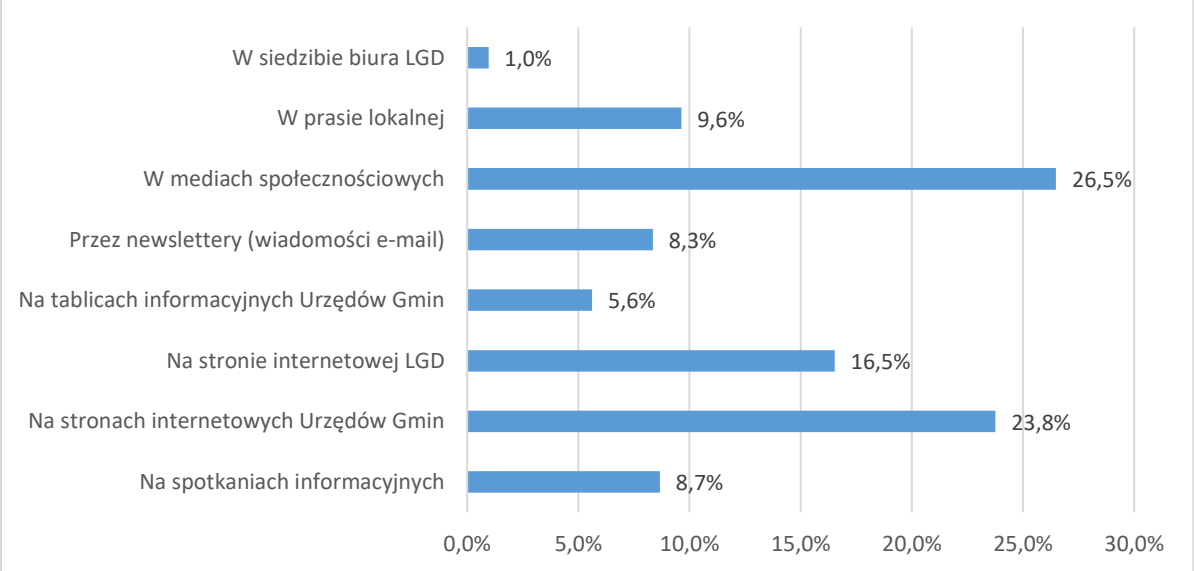

Zapytano również mieszkańców obszaru LGD Ziemia Lubawska o sposobie informowania o naborach wniosków o przyznanie pomocy na realizację zadań wdrażanych w ramach LSR. Najczęstszą odpowiedzią, jaką respondenci wskazywali to media społecznościowe ()26,5 % 165 odpowiedzi), na

stronach internetowych urzędów gmin i miast (23,8 %, 148 odpowiedzi) oraz na stronie internetowej LGD (16,5 %, 103 odpowiedzi).

Pyt. 10 Jakiego rodzaju projekty Pana/Pani zdaniem powinny być szczególnie premiowane w ramach oceny wniosków?

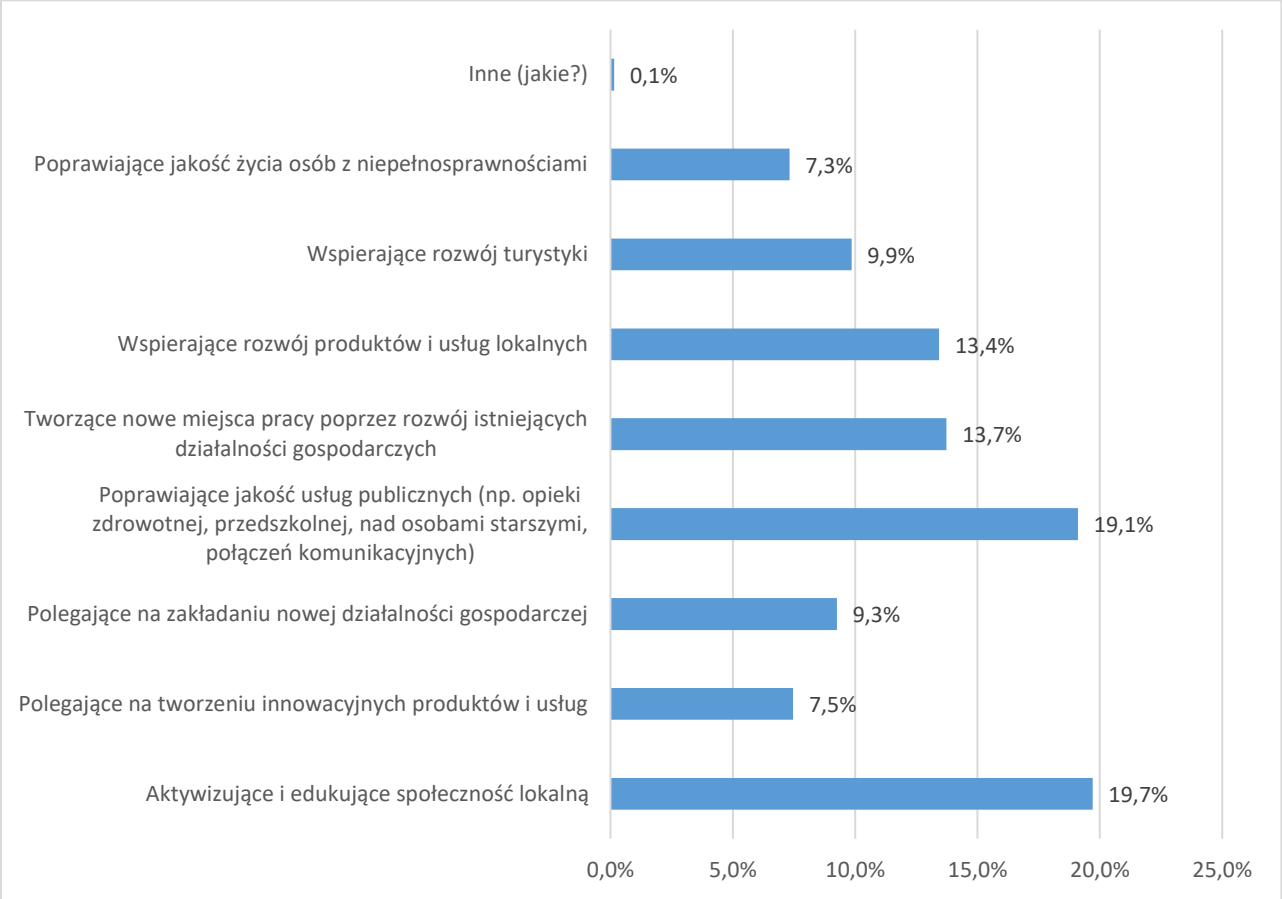

Ponadto zapytano ankietowanych, jakie projekty powinny być szczególnie premiowane podczas oceny wniosków. Najwięcej respondentów wskazało na następujące odpowiedzi: aktywizujące i edukujące społeczność lokalną (19,7 %, 132 odpowiedzi), poprawiające jakość usług publicznych (np. opieki zdrowotnej, przedszkolnej, nad osobami starszymi, połączeń komunikacyjnych) (19,1 %, 128 odpowiedzi) oraz tworzące nowe miejsca pracy poprzez rozwój istniejących działalności gospodarczych (13,7 %, 92 odpowiedzi).

Ponadto oprócz odpowiedzi wskazanych na wykresie, jedna osoba ankietowana napisała, że inwestycje wspierające młodych ludzi powinny być szczególnie punktowane.

Metryczka

1. Reprezentuję sektor

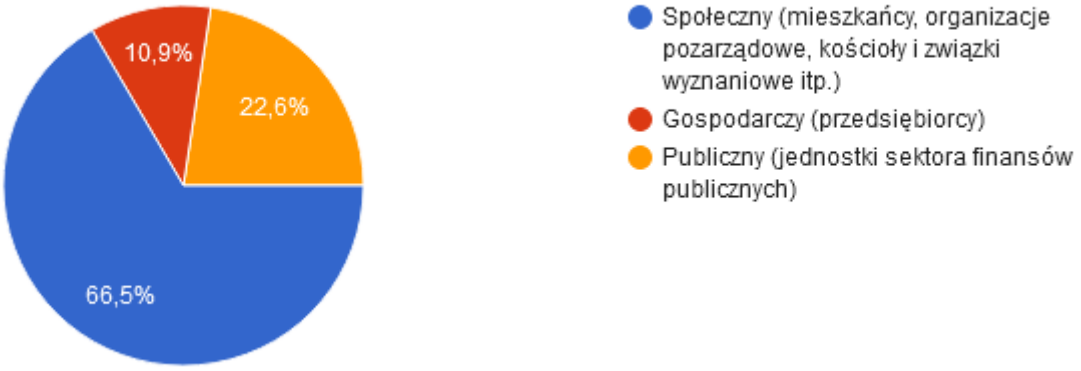

W badaniu ankietowym wzięło udział 171 osób z sektora społecznego, 58 z publicznego oraz 28 z sektora gospodarczego.

2. Status na rynku pracy

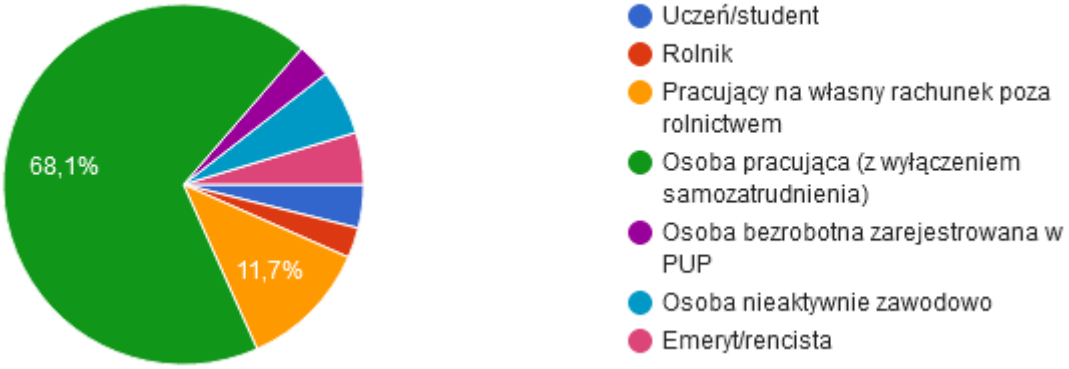

Największą grupą ankietowanych były osoby pracujące (z wyłączeniem samozatrudnienia) (174 osoby), a najmniejszą emeryci/renciści (7 osób).

2. Spotkania konsultacyjne i sektorowe

Kolejnym narzędziem włączenia mieszkańców w proces budowy LSR były spotkania konsultacyjne w każdej gminie członkowskiej:
- w gminie Kurzętnik – 12 września 2022 roku,
- w gminie Biskupiec – 14 września 2022 roku,
- w gminie miejskiej Nowe Miasto Lubawskie – 16 września 2022 roku,
- w gminie Grodziczno – 19 września 2022 roku,
- w gminie Nowe Miasto Lubawskie – 21 września 2022 roku,
- w gminie Lubawa – 23 września 2022 roku,
- w gminie miejskiej Lubawa – 26 września 2022 roku,
- w gminie Rybno – 28 września 2022 roku.

Spotkania miały charakter otwarty. W spotkaniach wzięło udział 54 osoby, przedstawiciele różnych środowisk reprezentujący odmienne interesy oraz sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny.

Każde spotkanie poświęcone było na przedstawieniu m.in. wyników *Diagnozy społeczno-gospodarczej LGD Ziemia Lubawska*, do której uczestnicy mogli zgłaszać swoje uwagi, zidentyfikowano grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy oraz grupy docelowe, do których powinny być skierowane działania zaplanowane w LSR. Podczas spotkań przeprowadzano dyskusje nt. problemów i potrzeb mieszkańców, jak również niezbędnych inwestycji, które pozwoliły by na rozwój gmin oraz kompetencji. Ponadto wspólnie z uczestnikami opracowywano analizę SWOT.

W dniach 12-13 października 2022 roku zostały zorganizowane w Lubawie trzy spotkania sektorowe:
- gospodarczy z przedsiębiorcami, w tym zajmującymi się turystyką oraz rolnikami;
- publiczny z przedstawicielami urzędów gmin i miast, MOPS/GOSP, urzędów pracy;
- społeczny z przedstawicielami NGO.

Na spotkaniach przedstawiono wyniki spotkań konsultacyjnych dyskutowano nt. problemów poszczególnych grup.

W spotkaniach sektorowych wzięło udział 16 osób.

Zebrane informacje i opinie pozwolą na wyciągnięcie wniosków dla prawidłowego określenia celów LSR, działań i rozplanowania budżetu na ich realizację.

3. Wywiady pogłębione

W październiku 2022 r. przeprowadzono wywiady pogłębione z 8 osobami. Wywiady pozwoliły uzyskać informacje dotyczące problemów, potrzeb i oczekiwań danego obszaru. Wyniki badania będą jednym z materiałów badawczych dla potrzeb opracowywania nowej LSR.

Spis tabel, wykresów i map

Spis tabel

Tabela 1. Powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Lubawska 5
Tabela 2. Liczba ludności na obszarze LGD Ziemia Lubawska 13
Tabela 3. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty w 2022 roku (%) 18
Tabela 4. Zdawalność egzaminu maturalnego w 2022 r. (%) 18
Tabela 5. Frekwencja w wyborach w latach 2018-2020 20
Tabela 6. Wybrane atrakcje turystyczne na obszarze gmin LGD Ziemia Lubawska 21
Tabela 7. Wskaźniki ekonomiczne - budżety gmin (PLN) 23
Tabela 8. Problemy społeczne, ubóstwa i wykluczenia społecznego 25
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej ogółem 30
Tabela 10. Liczba pracujących w latach 2017-2021 33
Tabela 11. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w latach 2017-2021 35
Tabela 12. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP (2021 rok) 36
Tabela 13. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg, wykształcenia (2021 rok) 37
Tabela 14. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg czasu pozostawania bez pracy 37
Tabela 15. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych wg stażu pracy 38
Tabela 16. Bezrobotni zarejestrowani będący w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy 38

Spis wykresów

Wykres 1. Budynki mieszkalne w latach 2017 i 2021 (szt.) 7
Wykres 2. Budynki mieszkalne na 1000 mieszkańców 8
Wykres 3. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (%, 2020 rok) 9
Wykres 5. Przyrost naruralny na 1000 ludności w 2017 i 2021 roku 14
Wykres 6. Ludność wg ekonomicznych grup wieku w latach 2017 i 2021 15
Wykres 7. Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2017 i 2021 16
Wykres 9. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców 19
Wykres 10. Wydatki gmin na pomoc społeczną na 1 mieszkańca (PLN) 24
Wykres 11. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności (2017 i 2020 rok) 24
Wykres 12. Podmioty na 1000 mieszkańców ogółem 31
Wykres 13. Podmioty według klas wielkości w 2021 roku 31
Wykres 14. Saldo osób wyjeżdżających do innych gmin i przyjeżdżających spoza gminy 34
Wykres 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2017 i 2021 roku 36
Wykres 16. Gospodarstwa rolne wg ich powierzchni (ha) 39
Wykres 17. Powierzchnia zasiewów wybranych upraw 40

Spis map

Mapa 1. Obszar Lokalnej Grupy Działania Ziemia Lubawska na tle województwa warmińsko-mazurskiego 4